

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ - TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Obchodní a ekonomická spolupráce Spolkové republiky Německo a České republiky

Trade and Economic Cooperation of the Federal Republic of Germany
and the Czech Republic

Student: Kateřina Středulová

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

Ostrava 2013

Zadání bakalářské práce

Student: **Kateřina Středulová**

Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210R004 Eurospráva

Specializace: 00 Eurospráva

Téma: Obchodní a ekonomická spolupráce Spolkové republiky Německo
a České republiky
Trade and Economic Cooperation of the Federal Republic of Germany
and the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Význam obchodních a investičních vztahů pro malou otevřenou ekonomiku
3. Otevřenost ekonomiky v podmínkách Spolkové republiky Německo a České republiky
4. Obchodní a investiční vztahy mezi Spolkovou republikou Německo a Českou republikou
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Hospodářská politika vybraných zemí*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita, 2006. 103 s. ISBN 80-248-1188-X.
- NEUMANN, P., P. ŽAMBERSKÝ a M. JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010. 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.
- PLCHOVÁ, Božena et al. *Zahraniční ekonomické vztahy ČR*. 3. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 154 s. ISBN 978-80-245-1285-3.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

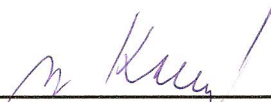
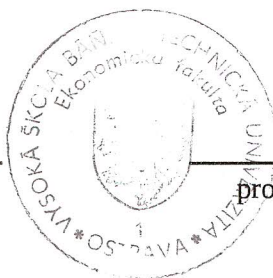
Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10. 5. 2013

.....

Kateřina Středulová

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování paní doc. Ing. Lence Fojtíkové, Ph.D.,
za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod	5
2	Význam obchodních a investičních vztahů pro malou otevřenou ekonomiku	6
2.1	Měření míry otevřenosti jednotlivých ekonomik	6
2.2	Platební bilance zdrojem informací pro měření míry otevřenosti	8
2.3	Výše přímých zahraničních investic jako další z ukazatelů charakterizujících otevřenost ekonomiky	10
2.3.1	Makroekonomické efekty přílivu přímých zahraničních investic	11
2.4	Shrnutí	13
3	Otevřenost ekonomiky v podmínkách Spolkové republiky Německo a České republiky	14
3.1	Otevřenost v podmínkách České republiky	14
3.1.1	Vývoj zahraničního obchodu ČR se zbožím a službami v letech 1993-2010	16
3.1.2	Tvar otevřenosti české ekonomiky	20
3.1.3	Přímé zahraniční investice v malé české ekonomice	27
3.2	Otevřenost v podmínkách Spolkové republiky Německo	28
3.2.1	Vývoj zahraničního obchodu SRN se zbožím a službami v letech 1991-2010	32
3.2.2	Tvar otevřenosti německé ekonomiky	35
3.2.3	Přímé zahraniční investice v německé ekonomice	42
3.3	Shrnutí	44
4	Obchodní a investiční vztahy mezi Spolkovou republikou Německo a Českou republikou	46
4.1	Institucionální zabezpečení zahraničního obchodu v ČR a SRN	46
4.1.1	Institucionální zabezpečení zahraničního obchodu v ČR	46
4.1.2	Institucionální zabezpečení zahraničního obchodu v SRN	47

4.2	Německo jako hlavní obchodní partner ČR	49
4.2.1	Zahraniční obchod se zbožím mezi ČR a SRN	50
4.2.2	Zahraniční obchod se službami mezi ČR a SRN	53
4.3	Příliv a odliv přímých zahraničních investic mezi ČR a SRN	56
4.4	Shrnutí	57
5	Závěr	59
	Seznam použité literatury	63
	Seznam zkratk	70
	Seznam příloh	73

1 Úvod

Spolková republika Německo byla v roce 2011 čtvrtou největší ekonomikou na světě a současně největší ekonomikou v Evropě. Vzhledem k tomuto postavení je také jedním z nejdůležitějších obchodních partnerů evropských ekonomik. Mezi ekonomiky, pro které je Spolková republika Německo hlavním obchodním partnerem, patří, kromě jiných, také Česká republika. Právě analýza obchodních a investičních vztahů České republiky a Spolkové republiky Německo a zhodnocení vzájemné spolupráce mezi těmito ekonomikami je cílem této bakalářské práce.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol, přičemž se obsahovou částí zabývá druhá, třetí a čtvrtá kapitola. První kapitola je věnována úvodu a pátá závěru.

Ve druhé kapitole je pozornost věnována teorii otevřenosti ekonomik. V úvodu této kapitoly je nastíněna problematika měření míry otevřenosti jednotlivých ekonomik a faktory ovlivňující tuto míru otevřenosti. Dále se v této kapitole nachází informace o platební bilanci, přímých zahraničních investicích a makroekonomických efektech souvisejících s přílivem těchto zahraničních investic.

Třetí kapitola je rozdělena na dvě hlavní části. V první části je zhodnocena otevřenost české ekonomiky a v druhé otevřenost ekonomiky německé. V obou těchto podkapitolách je provedena detailní analýza zahraničního obchodu se zbožím a službami, včetně teritoriální a komoditní struktury zahraničního obchodu. V závěru těchto podkapitol je poté nastíněn vývoj přílivu a odlivu přímých zahraničních investic na území dané ekonomiky.

Obsahem čtvrté kapitoly je analýza obchodních a investičních vztahů mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo včetně komoditní struktury zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo a institucionálního zabezpečení zahraničního obchodu těchto zemí.

Za poslední kapitolou bakalářské práce jsou bibliograficky upraveny veškeré použité zdroje a to podle normy ČSN ISO 690 (01 0197), platné od 1. dubna 2011. Mezi hlavní zdroje pro zpracování bakalářské práce byly využity data z oficiálních internetových stránek České národní banky, Českého statistického úřadu, Německé spolkové banky (Deutsche Bundesbank) a Německého spolkového statistického úřadu (Statistisches Bundesamt).

2 Význam obchodních a investičních vztahů pro malou otevřenou ekonomiku

Otevřenost ekonomiky se vyznačuje vazbami domácí ekonomiky se zahraničím prostřednictvím obchodu se zbožím, službami a finančními (kapitálovými) toky. V souvislosti s těmito vazbami je tedy možné jednotlivé ekonomiky dělit na ekonomiky uzavřené a otevřené. Zatímco uzavřená ekonomika nevstupuje do zahraničně ekonomických vztahů a všechny produkt je spotřebován pouze obyvateli dané ekonomiky, otevřená ekonomika je charakterizována určitou mírou zapojení do mezinárodního obchodu.

Mezinárodní obchod se zbožím a službami je uskutečňován pomocí exportu části vyrobeného zboží v domácí zemi do ostatních zemí a importu části vyrobeného zboží v zahraničí do země domácí (Brčák, Sekerka, 2010).

Vedle obchodu se zbožím a službami jsou jednotlivé národní ekonomiky stále intenzivněji spojovány také finančními (kapitálovými) toky. Finanční (kapitálové) toky vytvářejí investoři rozmisťováním svých aktiv do zemí, ve kterých jim přinášejí maximální výnos. Tyto transakce poté ovlivňují vývoj měnových kursů, úrokových sazeb, platebních bilancí zemí, cenových hladin a pozměňují důsledky fiskálních a monetárních politik v jednotlivých zemích (Mach, 2001).

2.1 Měření míry otevřenosti jednotlivých ekonomik

Jelikož je míra otevřenosti dané ekonomiky jedním z ekonomických ukazatelů, je možné ji měřit a následně také porovnávat. Dle Laciny (2001) bývá míra otevřenosti jednotlivých ekonomik v domácích i v zahraničních makroekonomických analýzách nejčastěji vyjadřována pomocí ukazatelů zobrazujících:

- poměr obratu zahraničního obchodu k HDP dané země,
- poměr exportu k HDP dané země,
- poměr importu k HDP dané země,
- poměr exportu či importu k domácí či celkové agregátní poptávce.

Další možností výpočtu tohoto ukazatele je, dle Sojky (2009), použití hodnot exportu/importu na jednoho obyvatele. Tímto ukazatelem je poté zohledněna velikost ekonomiky pomocí počtu obyvatel. V tomto případě nastává ovšem problém při případném časovém srovnání, pokud nejsou hodnoty mezinárodního obchodu uvedeny ve stálých cenách.

Proto je dle Sojky (2009, str. 138) „lepší alternativou vztáhnout objem zahraničního obchodu přímo k domácímu či národnímu produktu“.

V souvislosti s tímto měřením je možno otevřené rozdělit na dvě skupiny, a to na malé a velké otevřené ekonomiky. Zatímco velké otevřené ekonomiky mohou díky svému významu ovlivňovat své zahraniční partnery (jako např. SRN ovlivňuje ekonomiku ČR), malé otevřené ekonomiky tuto schopnost nemají - jsou nuceny akceptovat zásady a pravidla daného ekonomického systému (Lacina, 2001).

Míru otevřenosti ekonomiky ovlivňuje mnoho faktorů. Jedním z těchto faktorů je například geografická poloha, politické uspořádání či velikost ekonomiky. Nízkou otevřenost ekonomiky mají zejména země s dostatečně velkým domácím trhem a s vysokou vybaveností přírodních zdrojů. Na druhé straně existují ekonomiky vysoce otevřené, které se vyznačují spíše malým domácím trhem a závislostí na dovozu surovin z ostatních zemí. Tyto a další faktory, které ovlivňují otevřenost ekonomiky, jsou shrnuty v tab. 2.1.

Tab. 2.2: Faktory ovlivňující otevřenost ekonomik na straně exportu a importu

Velká ekonomika	Malá ekonomika
Velký potenciál domácího trhu na straně agregátní poptávky	Nedostatečná poptávka v domácí ekonomice
Vlastní surovinová základna	Závislost na dovozu surovin
Dostatečná zásoba výrobních faktorů	Malá zásoba výrobních faktorů
Vysoký stupeň vědecko-technologického rozvoje (dostatek vlastních technologií)	Specializace pouze v oborech, ve kterých země dosahuje komparativní výhody

Zdroj: Lacina, 2001.

Otevřenost ekonomiky má své pozitivní i negativní efekty. Za pozitiva lze pokládat efektivnější alokaci výrobních faktorů, rozšiřování trhu, růst zahraniční poptávky a vyšší spotřební možnosti. Mezi negativní efekty vysoké otevřenosti ekonomiky patří závislost na hospodářském vývoji hlavních obchodních partnerů, efekt importované inflace prostřednictvím importu do domácí země od partnerů s vyšším růstem cenové hladiny a snižování nezávislosti hospodářské politiky.

2.2 Platební bilance zdrojem informací pro měření míry otevřenosti

Platební bilance znázorňuje pohyb všech peněžních i nepeněžních transakcí mezi subjekty dané ekonomiky s okolními zeměmi během určitého období. Je důležitým ekonomickým záznamem dané země, prostřednictvím kterého je poskytován specifický obraz o stavu ekonomiky, její vnější výkonnosti i o směru a úspěšnosti realizované hospodářské politiky v dané zemi.

Platební bilanci lze strukturovat horizontálně a vertikálně. Horizontálně je platební bilance členěna dle věcné struktury a obsahuje tyto základní položky - běžný účet (ten je dále tvořen obchodní bilancí, bilancí služeb a bilancí výnosů), kapitálový účet, finanční účet (zahrnuje přímé investice, portfoliové investice a ostatní investice), účet chyb a opomenutí a účet oficiálních měnových rezerv.

Vertikální členění platební bilance zobrazuje rozdělení všech operací do dvou skupin – rozdělení na kreditní a debetní položky (viz tab. 2.2). Přírůstek kreditních položek zlepšuje platební bilanci, zatímco přírůstek debetních položek zhoršuje platební bilanci (Brčák, Sekerka, 2010).

Tab. 2.2: Vertikální rozdělení platební bilance

Položka	Kreditní záznamy	Debetní záznamy
Pohyb zboží	Export zboží	Import zboží
Pohyb služeb	Export služeb	Import služeb
Pohyb důchodů	Import důchodů	Export důchodů
Pohyb transferů	Import transferů	Export transferů
Pohyb kapitálu	Import kapitálu	Export kapitálu
Devizové rezervy	Snížení devizových rezerv	Zvýšení devizových rezerv

Zdroj: Sekerka, 2007, s. 125.

Jelikož je platební bilance statistický účetní záznam založený na principu podvojného účetnictví, musí být jako celek vždy vyrovnaná. Tato vyrovnanost nastává v případě, kdy je běžný a kapitálový účet v rovnováze, nebo kdy je deficit běžného účtu (popř. kapitálového účtu) kompenzován přebytkem kapitálového účtu (popř. běžného účtu). Platí tedy:

$$\text{deficit běžného účtu} + \text{přebytek kapitálového účtu (čistý příliv kapitálu)} = 0 \quad (2.1)$$

Důležitým faktorem pro příliv zahraničních investic je výše domácí úrokové sazby (i) a výše (průměrné) světové úrokové sazby (i_f). Investoři alokují svá aktiva do zemí, ve kterých jim tato aktiva přinesou nejvyšší výnos. Mezi průmyslově vyspělými zeměmi dnes existuje velmi významný kapitálový trh, který je v měřítku celého světa silně integrován. Proto je předpoklad dokonalé mobility kapitálu, zejména mezi malými otevřenými ekonomikami, stále reálnější. Kapitálová mobilita je dokonalá, jestliže mohou investoři nakupovat nebo prodávat aktiva v jakékoli zemi, kterou si zvolí, bez jakýchkoliv omezení, rychle a s co nejnižšími (limitně nulovými) transakčními náklady. O dokonalé mobilitě kapitálu lze tedy hovořit, pokud neexistují politické ani jiné překážky pro odliv kapitálu a jeho výnosů z jedné země do země jiné, měnový kurz je stabilní (neexistují kurzová rizika) a daňové sazby jsou v jednotlivých zemích stejné.

V případě dokonalé mobility kapitálu (resp. v případě vysoké mobility kapitálu) nemohou být domácí úrokové sazby výrazně odlišné a na příliš dlouhou dobu odchýlené od úrokové sazby světové, jelikož vysoká domácí úroková sazba (nad úroveň světové úrokové sazby) by způsobila silné kapitálové přílivy, a tím také výrazné nákupy domácích aktiv (obligací, akcií, depozit aj.) zahraničními i domácími investory, což by vyvolalo tlak na zvýšení cen těchto aktiv a snížení domácí úrokové sazby na úroveň světové úrokové sazby. Naopak pokud nastane situace, kdy je úroková sazba domácí země nižší než úroveň světové úrokové sazby, nastane výrazný odliv kapitálu domácích i zahraničních investorů, tedy prodej domácích aktiv na mezinárodním měnovém trhu. V důsledku toho se sníží ceny těchto aktiv a zvýší se úroveň domácí úrokové sazby na úroveň světové úrokové sazby.

Malé otevřené ekonomiky zpravidla nemají ekonomickou sílu na to, aby udržely domácí úrokovou sazbu na výrazně odlišné úrovni než je úroveň světové úrokové sazby. V případě dokonalé mobility kapitálu tedy nejsou schopny malé otevřené ekonomiky svou fiskální a monetární politikou ovlivnit domácí úrokové sazby. Pokud přece jen vznikne situace, kdy je domácí úroková sazba odlišná od úrokové sazby světové, nastane silný příliv či odliv zahraničního kapitálu z domácích kapitálových trhů malých otevřených ekonomik,

což vyvolá snížení rozdílů mezi úrokovou sazbou domácí a světovou (Mach, 2001). Proto pro malé otevřené ekonomiky platí:

$$i(\text{domácí úroková sazba}) - i_f(\text{světová úroková sazba}) = 0 \quad (2.2)$$

2.3 Výše přímých zahraničních investic jako další z ukazatelů charakterizujících otevřenost ekonomiky

Přímé zahraniční investice (dále jen PZI) jsou spolu s portfoliovými zahraničními investicemi jednou z velmi důležitých forem mezinárodního pohybu kapitálu. Na rozdíl od portfoliových investic¹ je pomocí PZI dosahováno především cílené kontroly nad řízením daného podniku. Dle definice České národní banky odráží PZI „*záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a podstatný vliv na řízení podniku. Přímá investice zahrnuje jak původní transakci mezi oběma subjekty, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi afilovanými podniky zapsanými i nezapsanými v obchodním rejstříku.*“

PZI zahrnují jak investice do navýšení základního kapitálu společnosti, tak také reinvestovaný zisk a ostatní kapitál. Reinvestovaným ziskem je myšlen podíl přímého investora na hospodářském výsledku nerozděleném formou dividend. Ostatní kapitál poté zahrnuje přijaté a poskytnuté úvěry (včetně dluhových cenných papírů a dodavatelských úvěrů) mezi přímými investory a jejich afilovanými podniky a ostatními podniky ve skupině. Takovéto úvěrové vztahy jsou zaznamenávány v mezipodnikových pohledávkách a závazcích.

Důležitou charakteristikou PZI je výše podílu zahraničního investora na základním kapitálu nebo hlasovacích právech společnosti v hostitelské zemi. Podle výše tohoto podílu se poté společnosti dělí na dceřiné (více než 50% podíl), přidružené (10% – 50% podíl) a pobočky (100% trvalá zastoupení nebo kanceláře přímého investora; pozemky a stavby přímo vlastněné nerezidentem; mobilní zařízení operující v ekonomice alespoň 1 rok).

¹ Do těchto zahraničních investic se řadí obchody s finančními aktivy (např. obligacemi nebo akciemi), prostřednictvím kterých je dosahováno diverzifikace portfolia.

2.3.1 Makroekonomické efekty přílivu přímých zahraničních investic

Působení přílivu zahraničních investic v dané ekonomice prochází několika vývojovými fázemi. Zkoumání oblasti vlivu přímých zahraničních investic v ekonomice hostitelské země je předmětem dlouhodobého pozorování. Na toto téma vzniklo mnoho teorií, z nichž nejznámější je teorie J. H. Dunninga z počátku osmdesátých let. Dle Dunninga prochází efekty působení přílivu zahraničních investic pěti fázemi (Hošková, 2001).

První fáze

Daná země se nachází na nízké rozvojové úrovni, nedokáže efektivně využít své přednosti pomocí přímých zahraničních investic, a proto neinvestuje v zahraničí. Účinná mezinárodní spolupráce nastane ve chvíli, kdy se země začne soustředit na export. Tím se také rozvine možnost zahraničních podniků investovat v dané zemi. Tyto investice nejsou zpočátku příliš objemné a to především na základě místních omezených specifík (nedostatečně rozvinutá infrastruktura, malý trh, nízká kvalifikace pracovních sil v oblasti průmyslové výroby apod.)

Druhá fáze

V této etapě vývoje nabývají investice zahraničních podniků do hostitelské země na významu. Dosažený objem produkce má velký význam, jelikož je již schopen zásobovat místní trh. Zvyšuje se úroveň produktivity práce v hostitelské zemi, ovšem výše mezd je stále nízká. Přímé investice ještě neovlivňují působení hospodářské politiky dané hostitelské země. Transakční náklady jsou z důvodu nedokonalosti místního trhu informací, výrobků a služeb obvykle vysoké, a proto je zde snaha zahraničních investorů spojovat trhy, v rámci kterých vykonávají podnikové transakce. Přímé zahraniční investice domácí ekonomiky se realizují velmi zřídka, jelikož domácí podniky stále neoplývají dostatečně použitelnými podnikovými výhodami.

Třetí fáze

Nyní dosahuje i domácí země výrazných hodnot přímých zahraničních investic do ostatních zemí a to hlavně díky domácím podnikům, které jsou ve styku se zahraničními podniky. Možnost spolupráce domácích a zahraničních podniků se projevila ve zvyšování kvalifikace pracovních sil, podporování know-how a tím i podnikových specifických předností, což napomohlo domácím podnikům k výraznějšímu proniknutí na zahraniční trhy. Tento pozitivní ekonomický vývoj domácích podniků má za následek také růst mezd díky

vyšší kvalifikaci pracovních sil, vyšší produktivě práce prostřednictvím technického pokroku apod. Tím ovšem domácí země ztrácí výhody „levné pracovní síly“. Nový příliv přímých zahraničních investic je uskutečňován díky novým výhodám. Jednou z takovýchto výhod je například vysoká poptávka, schopnost domácího technologického rozvoje, nebo také vyvinutá moderní infrastruktura. Podíl vývozních přímých investic na celkovém objemu přímých investic je sice stále nižší než podíl dovozních přímých investic na celkovém objemu přímých investic, ale tento rozdíl se postupně snižuje. Přímé zahraniční investice se v této fázi propojují s domácím průmyslem.

Čtvrtá fáze

Ve čtvrté fázi se již stává domácí země výrazným přímým investorem v zahraničí.

Pátá fáze

Tato fáze se dle Dunninga vyznačuje pozitivním vývojem vnitro-odvětvového mezinárodního obchodu. Rozhodnutí o umístění nových podnikových poboček bývá již méně ovlivňováno specifiky dané země. Spíše se v této otázce přihlíží na efekt plynoucí z mezinárodní dělby práce. Objem přímých zahraničních investic proudících do domácí země opět narůstá, ale tentokrát již z jiných důvodů než tomu bylo v počátečních fázích. Děje se tomu v důsledku zpestření sortimentu.

2.4 Shrnutí

Pro malou otevřenou ekonomiku, tedy ekonomiku, která svým potenciálem není schopna ovlivňovat své zahraniční partnery a je tudíž nucena přijímat zásady a pravidla daného ekonomického systému, jsou obchodní a investiční vztahy s ostatními ekonomikami velmi důležitou formou spolupráce. Tyto vztahy totiž významně ovlivňují platební bilanci (především běžný a finanční účet) a podávají celkový obraz o stavu ekonomiky dané země. Na základě bilancí jednotlivých účtů platební bilance je možno hodnotit vnější výkonnost i směr a úspěšnost realizované hospodářské politiky v dané zemi.

Nejdůležitějšími položkami platební bilance jsou pro zhodnocení vnější výkonnosti položky běžného a finančního účtu. Běžný účet zaznamenává vývoj zahraničního obchodu se zbožím a službami a finanční účet poskytuje informace o přílivu či odlivu přímých zahraničních investic. Právě údaje o vývoji zahraničního obchodu se zbožím a službami jsou klíčovými údaji pro následné zjišťování míry otevřenosti dané ekonomiky. Informace o přílivu a odlivu přímých zahraničních investic jsou informacemi blíže charakterizujícími otevřenost v podmínkách jednotlivých ekonomik, jelikož jde o jednu z velmi důležitých forem mezinárodního pohybu kapitálu. Tato forma mezinárodního pohybu kapitálu (resp. příliv tohoto mezinárodního kapitálu) působí na hostitelskou ekonomiku v několika fázích, v jejichž průběhu se mění poměr mezi objemem přímých zahraničních investic vstupujících do ekonomik a objemem přímých investic, realizovaných podniky dané ekonomiky v zahraničí.

3 Otevřenost ekonomiky v podmínkách Spolkové republiky Německo a České republiky

Obsahem této kapitoly je bližší analýza otevřenosti dvou středoevropských spolu sousedících ekonomik – ekonomiky České republiky a ekonomiky Spolkové republiky Německo. V závěru této kapitoly je, i přes značnou odlišnost těchto dvou ekonomik, nastíněno srovnání otevřenosti obou ekonomik.

3.1 Otevřenost v podmínkách České republiky

Česká republika je malou vyspělou ekonomikou, která se na světovém HDP podílela v roce 2011 přibližně 0,3%. Dle statistik Organizace spojených národů, Mezinárodního měnového fondu a Světové banky je řazena do skupiny nejrozvinutějších ekonomik světa a od roku 1995 je také členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), která sdružuje 34 ekonomicky nejrozvinutějších států světa. Ukazatel ekonomické vyspělosti České republiky (tedy HDP na obyvatele) dosahuje dle statistik CIA (2012) přibližně 27 000 dolarů (dle parity kupní síly). Vnitřní trh České republiky je spíše malý s nedokonalou vybaveností přírodními zdroji a s vysokou mírou industriálního rozvoje. Díky těmto vlastnostem je Česká republika řazena k zemím, pro které je typický vysoký stupeň ekonomické otevřenosti.

Česká republika prošla stejně jako většina ostatních evropských zemí nesnadnou cestou při budování své pozice v mezinárodním obchodu. Proto jsou v úvodu popsány nejvýznamnější okamžiky vývoje českého státu v evropském kontextu.

Jedním z nejdůležitějších mezníků v historii českého státu je jistě rok 1918, kdy rozpadem Rakousko-uherské monarchie vznikla Československá republika (dále jen ČSR) tvořena třemi částmi – zeměmi Koruny české, Slovenskem a Podkarpatskou Rusí². V tomto období tzv. první republiky zastával post československého ministra zahraničí Dr. Edvard Beneš. Ten směřoval zahraniční politiku ČSR na Velkou Británii a především Francii, jelikož právě Francie byla v mnoha směrech vzorem první republiky. Vznikala Malá dohoda, což bylo vojensko-politické spojení ČSR, Rumunska a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců; a ČSR (resp. Edvard Beneš) se začala aktivně zapojovat do činností i nově vznikající Společnosti národů.

² Dnešní ukrajinská Zakarpatská oblast.

Vzhledem k začlenění ČSR do světového hospodářství dochází také k zapojení země do hospodářských cyklů ostatních ekonomik, ovšem s určitým zpožděním. První poválečná krize tudíž v ČSR, dle Žídka (2009), dosáhla vrcholu až v roce 1922, kdy byly již ostatní země ve fázi oživení. Po této krizi následovalo období rychlého hospodářského růstu, které pokračovalo až do roku 1929, kdy byla koruna oficiálně ukotvena ke zlatu. Rychlý hospodářský růst ve 20. letech 20. století vystřídala Velká hospodářská krize, která postihla ČSR později než ostatní země. Československo bylo jednou z nejpostiženějších zemí. Velký pokles byl zaznamenán jak ve výrobě, tak i v zahraničním obchodu země, který je také považován za jednu z příčin dlouhé a hluboké krize. Československá ekonomika byla totiž v době světového kolapsu zahraničního obchodu značně závislá na exportu. Československo se stalo i přes různá prorůstová opatření jednou z mála zemí, které do roku 1937 nedocílily úrovně výstupu předkrizového období. Podpisem Mnichovského diktátu v září 1938 bylo ukončeno období první republiky a v březnu následujícího roku vznikl protektorát Čechy a Morava a již samostatný Slovenský štát. Německá vláda potřebovala oblast protektorátu co nejvíce využít pro své vojenské účely, a tak se hospodářská politika začala orientovat na válečné hospodářství. Bezesporu devastující 2. světová válka probudila ve společnosti vlnu sociálního citění, čehož využila levicová část politického spektra, především komunisté. Tímto směrem se bohužel vydala i ČSR, jelikož v parlamentních volbách konaných v roce 1946 zvítězila na našem území komunistická strana. Předsedou vlády se stal komunistický vůdce Klement Gottwald. Vliv Sovětského svazu na ČSR neustále sílil. Vrcholem sovětského snažení se stalo odmítnutí poválečné pomoci prostřednictvím Marshallova plánu na nátlak SSSR.

Nezvratitelný komunistický převrat se uskutečnil v únoru 1948, což znamenalo přechod tržního hospodářství na hospodářství centrálně plánované. Změny se projevíly jak v celkové hospodářské politice, tak i v re-orientaci zahraničního obchodu se západními zeměmi na preferovanější obchod s ostatními lidově demokratickými zeměmi (viz tabulka 3.1). Za relativně pozitivní lze v tomto ohledu považovat stabilní přísun potravin a surovin, který ovšem znamenal ještě větší závislost na SSSR. Probíhající proces re-orientace zahraničního obchodu na Sovětský svaz byl posílen vznikem Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) v roce 1949.

Tab. 3.1: Teritoriální struktura československého obchodu v letech 1948-1960 (v %)

Rok	Rozvinuté tržní ekonomiky (RTE)	Centrálně plánované ekonomiky (CPE)
1948	60,3 %	39,7 %
1950	44,4 %	55,6 %
1960	28,2 %	71,8 %

Zdroj: Nezval, 1997.

Dle Jirgese a Plchové (1993) se otevřenost československé ekonomiky v letech 1948-1983 dlouhodobě zvyšovala. Tento fakt ovšem není ve srovnání s vývojem otevřenosti ostatních srovnatelných ekonomik tak pozitivní, jak by se na první pohled mohlo zdát. Ve státech s podobným stupněm ekonomické vyspělosti byla totiž v roce 1989, dle Jirgese a Plchové (1993), míra otevřenosti 4 až 5krát vyšší.

V době transformace české ekonomiky na tržní hospodářství byla pozornost věnována udržení makroekonomické rovnováhy a probíhající privatizaci. Počátkem roku 1991 byly uskutečněny důležité reformy pro praktické fungování tržní ekonomiky, tedy liberalizace cen, liberalizace zahraničního obchodu a zavedení směnitelnosti koruny. Tyto změny měly pozitivní vliv na vývoj otevřenosti české ekonomiky.

3.1.1 Vývoj zahraničního obchodu ČR se zbožím a službami v letech 1993-2010

Vznik samostatné České republiky je datován k 1. lednu roku 1993. V tomto období pokračovala nutná reformní opatření, jako je rozsáhlá privatizace, daňová reforma a postupná změna právního systému.

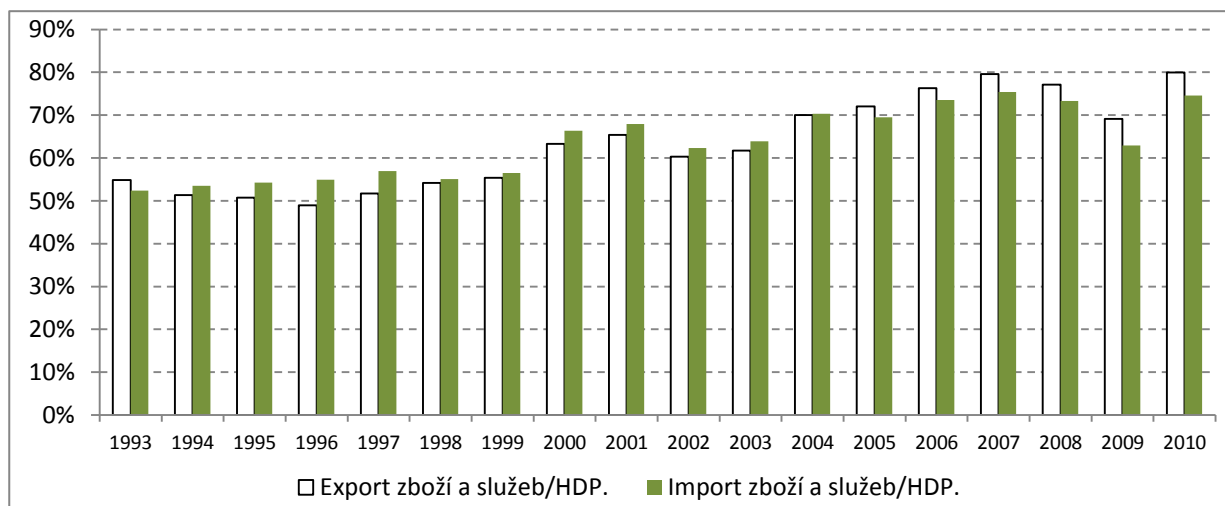
Tab. 3.2: Míra otevřenosti české ekonomiky v letech 1993-2010 (v %)

Ukazatel	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Export zboží a služeb/HDP	54,8%	51,3%	50,8%	48,9%	51,7%	54,1%	55,4%	63,3%	65,4%
Import zboží a služeb/HDP	52,4%	53,5%	54,2%	54,9%	56,9%	55,1%	56,5%	66,3%	67,9%
Ukazatel	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Export zboží a služeb/HDP	60,3%	61,7%	70,0%	72,0%	76,3%	79,5%	77,1%	69,1%	79,9%
Import zboží a služeb/HDP	62,3%	63,9%	70,3%	69,5%	73,5%	75,4%	73,3%	62,9%	74,6%

Zdroj: ČSÚ, ČNB, 2012, grafická úprava vlastní.

Již od počátku vzniku České republiky byla otevřenost české ekonomiky vysoká. Míra otevřenosti dosahovala v roce 1993 necelých 55 % (tab. 3.2) měřeno jako podíl exportu zboží a služeb na HDP.

Graf 3.1: Míra otevřenosti české ekonomiky v letech 1993–2010 (v %)

Zdroj: ČSÚ, ČNB, 2012, grafická úprava vlastní.

V letech 1993-1996 se otevřenost České republiky výrazně nezvyšovala (viz graf 3.1). Bilance zahraničního obchodu se zbožím zůstává, jak uvádí Žídek (2006), i přes příliv kapitálu stále v záporných hodnotách (viz graf 3.2). Proto dochází ke snížení devizových rezerv.

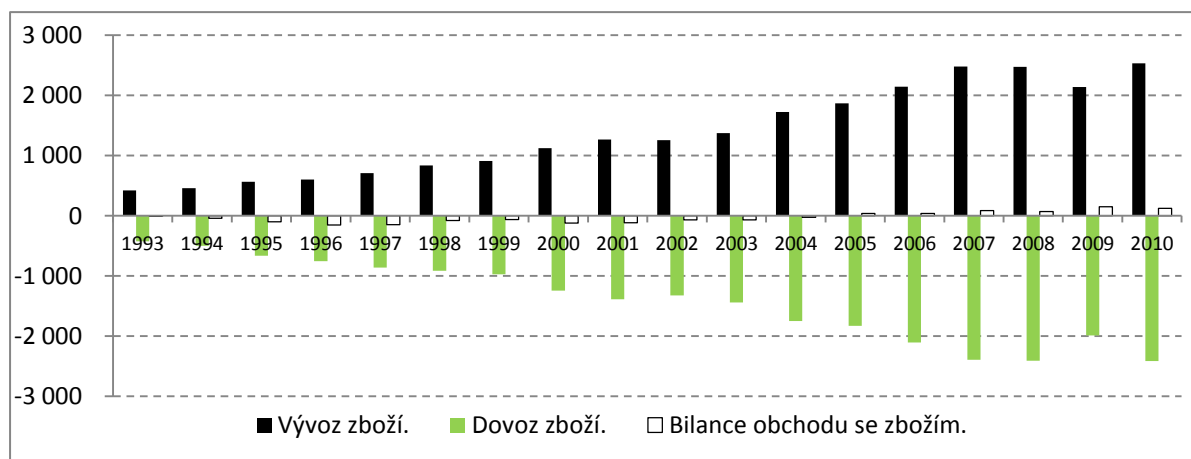
Rok 1997 byl ve znamení měnové krize. ČNB reagovala na tuto situaci zrušením flukтуаčního pásma české koruny, což mělo za následek devalvací měny. V nadcházejícím období docházelo, kromě let 2002 a 2003, k postupnému zvyšování otevřenosti české ekonomiky. Ve zmíněných dvou letech se zhoršila ekonomická situace v okolních státech, což mělo negativní vliv i na ekonomiku České republiky kvůli silným obchodním vztahům s těmito zeměmi.

V době, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, se míra otevřenosti české ekonomiky z důvodu snadnějšího přístupu na ostatní evropské trhy významně zvýšila. Tuto skutečnost potvrzuje rok 2005. V tomto roce byla poprvé v historii České republiky zaznamenána kladná bilance zahraničního obchodu se zbožím. Přebytek obchodní bilance činil 38,6 mld. Kč (viz Příloha 1). Až do tohoto okamžiku dosahoval dovoz zboží vyšších hodnot než vývoz (viz graf 3.2). Tato pozitivní změna svědčí o vybudování silné pozice

českých produktů na zahraničních trzích. Tendence kladné bilance zahraničního obchodu se zbožím trval od zlomového roku 2005 do konce sledovaného období (tedy po rok 2010).

I přes kladné saldo obchodní bilance se v posledních letech snížila meziroční míra otevřenosti české ekonomiky. V roce 2008 byl tento pokles zaznamenán poprvé od vstupu České republiky do Evropské unie a zároveň podruhé v historii České republiky (poprvé se tak stalo mezi léty 2002 a 2001). Příčina tohoto historicky prvního poklesu míry otevřenosti v éře členství České republiky v Evropské unii je spatřována v nastupující globální ekonomické krizi, která postihla zároveň Spojené státy, Japonsko i Evropskou unii. Ještě razantnější pokles zahraničního obchodu se zbožím byl zaznamenán v roce následujícím. V roce 2009 se obrat zahraničního obchodu se zbožím meziročně snížil o 752,5 mld. Kč. Na druhou stranu přebytek obchodní bilance byl v roce 2009 2,2krát vyšší než v roce předchozím a zároveň nejvyšší v celém sledovaném období. V porovnání s rokem 2005, kdy bylo saldo obchodní bilance poprvé v kladných hodnotách, byl tento přebytek obchodní bilance téměř 4krát vyšší. V roce 2010 již dochází k obnovení růstu míry otevřenosti české ekonomiky. Míra otevřenosti české ekonomiky měřena jako podíl obratu zahraničního obchodu se zbožím vůči HDP dosahovala v roce 2010 hodnoty 134,8 %, což je pouze o 2,1 procentního bodu méně, než tomu bylo v roce 2007³, tedy v období před postižením české ekonomiky světovou ekonomickou krizí.

Graf 3.2: Bilance obchodu se zbožím v ČR v letech 1993-2010 (v mld. Kč)

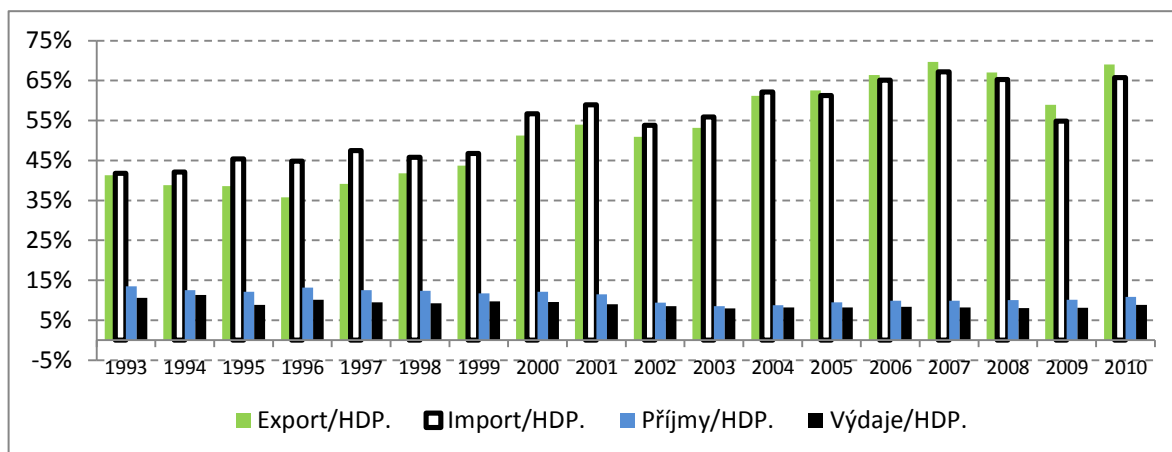
Zdroj: ČSÚ, ČNB, 2012, grafická úprava vlastní.

Otevřenost ekonomiky lze posuzovat nejen z pohledu zboží, čemuž jsme věnovali pozornost v předešlé části, ale také z pohledu služeb.

³ Tehdy činila míra otevřenosti české ekonomiky z hlediska zboží 136,9 % (viz Příloha 1).

Míra otevřenosti české ekonomiky, měřená podílem obrátu zahraničního obchodu se službami vůči HDP, dosahuje nižších hodnot, než je tomu při měření míry otevřenosti v oblasti zboží. Toto skutečnost je znázorněna v grafu 3.3.

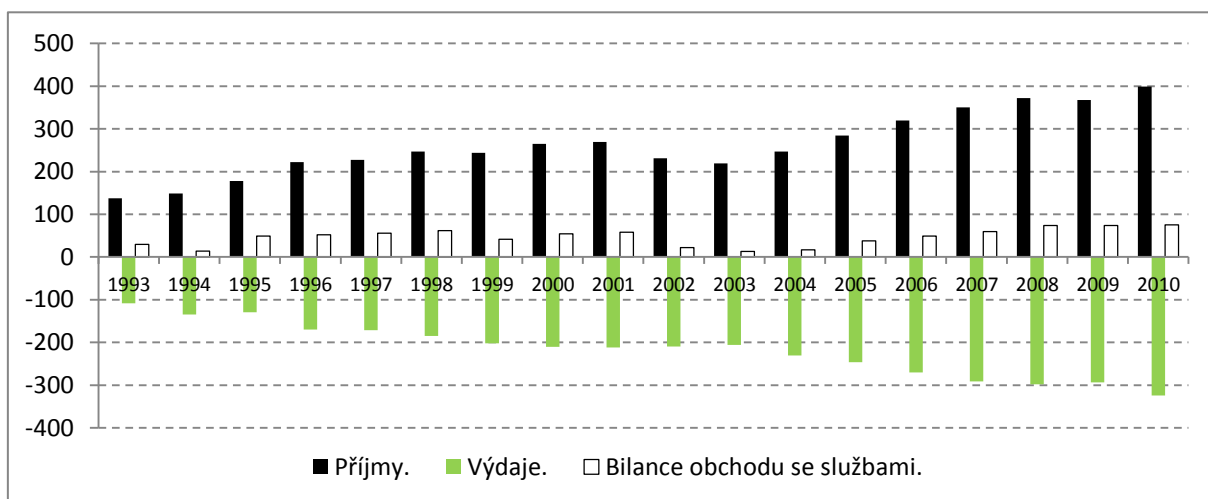
Graf 3.3: Míra otevřenosti české ekonomiky v letech 1993-2010 (v %)

Zdroj: ČSÚ, ČNB, 2012, grafická úprava vlastní.

Ve srovnání vývoje míry otevřenosti v oblasti služeb s vývojem otevřenosti v oblasti zboží dochází k pozitivnějšímu jevu. Po celou dobu sledování míry otevřenosti v oblasti služeb dosahuje balance zahraničního obchodu se službami kladných hodnot (viz graf 3.4).

Graf 3.4: Balance obchodu se službami v ČR v letech 1993-2010 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, ČNB, 2012, grafická úprava vlastní.

Další vývojovou tendencí míry otevřenosti v oblasti služeb je pokles tohoto ukazatele v čase. Tento vývoj lze vyčíst z grafu 3.3. Zatímco míra otevřenosti měřena jako podíl obrátu zahraničního obchodu v oblasti služeb na HDP na začátku sledovaného období, tedy v roce

1993, činila 24,1 %, v roce 2010 se tato hodnota snížila na 19,7 %. Důvodem tohoto vývoje je především nízký podíl zahraničního obchodu se službami na HDP. I přes klesající vývoj míry otevřenosti české ekonomiky v oblasti služeb, zůstávají hodnoty výdajů za služby nižší než příjmy.

3.1.2 Tvar otevřenosti české ekonomiky

V předešlém textu byla popisována problematika míry otevřenosti, jakožto kvantitativního ukazatele. Pro celistvost práce je třeba popis otevřenosti ekonomiky také z pohledu kvalitativního. Proto je další podkapitola věnována popisu tvaru otevřenosti české ekonomiky. Tvar otevřenosti ekonomiky je možné, dle Cihelkové (2003), hodnotit ze dvou hledisek – z hlediska teritoriálního a z hlediska komoditního. Teritoriální hledisko zachycuje nejvýznamnější dovozní a vývozní oblasti. Komoditní struktura vyjadřuje skladbu dovozu a vývozu zahraničního obchodu z hlediska jednotlivých skupin komodit.

Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR

Přechodem ČR z centrálně plánovaného hospodářství na hospodářství tržní, došlo k výrazným změnám v teritoriální struktuře importu a exportu země. Hlavní změnou v této oblasti bylo snížení obchodu se zeměmi bývalého Sovětského svazu a státy Rady vzájemné hospodářské pomoci⁴ a následné zvýšení zahraničního obchodu se státy západní Evropy.

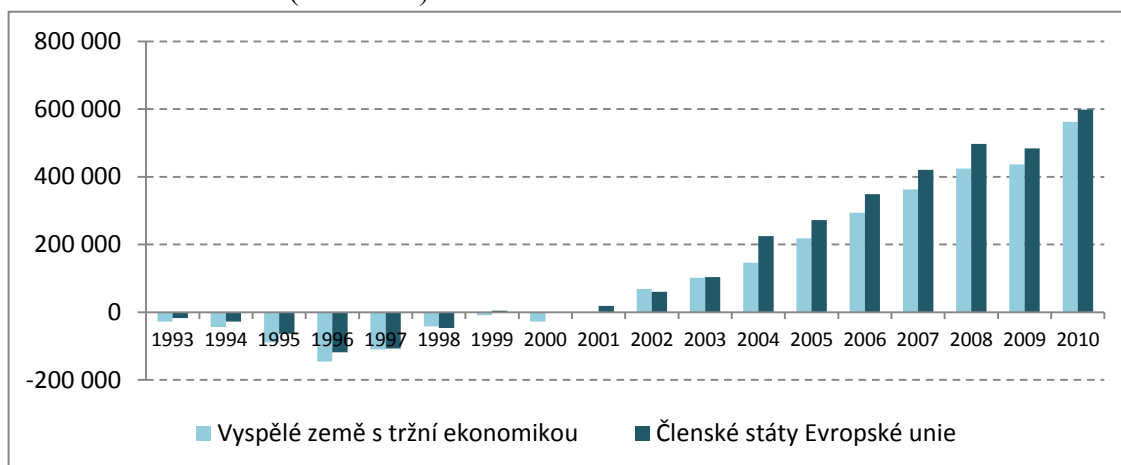
Vývoj obchodní bilance ČR s vyspělými tržními ekonomikami v letech 1993-2010 je zaznačen v grafu 3.5. V tomto grafu je také zaznamenán vývoj obchodní bilance ČR s členskými státy Evropské unie. Ze zaznamenaných dat je patrný výrazný podíl EU na dosažených hodnotách obchodní bilance ČR ve sledovaném období. Jak lze vyčíst z grafu 3.5, deficit obchodní bilance ČR se skupinou vyspělých států byl uskutečňován až do roku 2001. Od tohoto roku je saldo obchodní bilance s touto skupinou zemí již stabilně kladné. Přebytek obchodní bilance se zeměmi Evropské unie je oproti tomu dosahován již v roce 1999⁵. Od roku 1999 je, mimo rok 2000, kdy saldo obchodní bilance se zeměmi EU kleslo na hodnotu -1 761 mil. Kč, dosahováno vždy přebytku obchodní bilance se zeměmi EU. Mírný pokles nastal jen v roce 2009⁶.

⁴ Zakládajícími členy RVHP byly Bulharsko, Československo, Maďarsko, Polsko a Sovětský svaz. Později se připojila také Albánie, NDR, Mongolsko, Kuba a Vietnam. RVHP byla rozpuštěna 28. června 1991.

⁵ Tehdy byla hodnota obchodní bilance se zeměmi Evropské unie 3 994 mil. Kč.

⁶ Z hodnoty 496 565 mil. Kč v roce 2008 klesl přebytek obchodní bilance s EU na hodnotu 484 154 mil. Kč v roce 2009. Meziroční pokles byl tedy 2,5%.

Graf 3.5: Balance obchodu se zbožím ČR s vyspělými tržními ekonomikami v letech 1993-2010 (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ, 2012, grafická úprava vlastní.

Z předchozího textu tedy vyplývá, že výraznější vliv na českou obchodní bilanci mají spíše vyspělé tržní ekonomiky, především členské země Evropské unie, u nichž se dříve dosahované deficity změnily počínaje rokem 2001 v přebytky zahraničního obchodu ČR. Pořadí nejvýznamnějších obchodních partnerů ČR v letech 1995-2010 je zachyceno v tabulce 3.3.

Tab. 3.3: Pořadí nejvýznamnějších obchodních partnerů ČR v letech 1995-2010

	Export				Import			
	1995	2000	2005	2010	1995	2000	2005	2010
1.	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo	Německo
2.	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Rusko	Rusko	Čína
3.	Rakousko	Rakousko	Rakousko	Polsko	Rusko	Slovensko	Slovensko	Polsko
4.	Polsko	Polsko	Polsko	Francie	Rakousko	Itálie	Čína	Rusko
5.	Itálie	UK	Francie	UK	Itálie	Francie	Polsko	Slovensko
6.	UK	Francie	UK	Rakousko	Francie	Rakousko	Itálie	Itálie
7.	Rusko	Itálie	Itálie	Itálie	UK	USA	Francie	Rakousko
8.	Francie	USA	Nizozemsko	Nizozemsko	USA	UK	Rakousko	Francie
9.	Nizozemsko	Nizozemsko	Maďarsko	Rusko	Polsko	Polsko	Nizozemsko	Nizozemsko
10.	USA	Rusko	USA	Belgie	Nizozemsko	Nizozemsko	Japonsko	Japonsko

Zdroj: ČSÚ, ČNB, 2012.

Z tabulky je patrné, že hlavními obchodními partnery ČR jsou dva sousední státy, tedy Německo a Slovensko. Zřejmý je také sílící vliv vyspělých západoevropských zemí, jako je např. Francie a UK. Dalším významným obchodním partnerem se stala Čína, s níž se ovšem rozvíjí vztahy především na straně importu (viz Příloha 2). Nelze opomenout také Rakousko,

Polsko, Itálii, Japonsko a Rusko. Právě s Ruskem má ČR dlouhodobý deficit díky tradičnímu dovozu surovin, zejména ropy.

I přes rostoucí vliv asijských zemí na obchodní bilanci ČR, se členské země EU v roce 2010 podílely na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR téměř 74 % (ČSÚ, 2010).

Vývoj bilance služeb ČR v letech 2001-2010, dle jednotlivých světových regionů, je zachycen v tab. 3.4. Z tabulky je zřejmé, že nejvyšších kladných hodnot bilance služeb ČR dosahovala v tomto období s evropskými zeměmi. Tento vývoj svědčí o stálém zintenzivňování obchodních vztahů mezi ČR a evropskými státy, resp. státy Evropské unie (viz tab. 3.5). Dalšími regiony světa, ve kterých bylo dosahováno kladného salda zahraničního obchodu se službami, byla od roku 2002 do roku 2007 Amerika, po celé sledované období také Austrálie a Oceánie a do roku 2003 také Asie.

Tab. 3.4: Vývoj bilance služeb ČR podle světových regionů (v mil. Kč)

Světový region	Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Evropa	příjmy	184 411	155 848	163 017	193 969	231 388	253 615	281 636	282 330	306 535	317 837
	výdaje	120 355	118 786	130 356	163 068	192 001	203 912	225 097	201 894	228 058	225 734
	balance	64 056	37 062	32 662	30 901	39 388	49 703	56 539	80 436	78 477	92 103
Afrika	příjmy	589	257	252	269	754	363	1 185	1 143	1 151	864
	výdaje	2 046	1 913	1 894	1 090	2 129	2 575	2 771	2 656	3 293	2 938
	balance	-1 457	-1 656	-1 642	-822	-1 375	-2 212	-1 587	-1 513	-2 142	-2 074
Amerika	příjmy	14 857	13 820	12 028	13 986	19 727	15 319	17 652	15 408	16 928	19 795
	výdaje	14 903	9 944	11 880	13 376	18 103	14 318	15 950	19 433	22 644	25 613
	balance	-45	3 876	148	610	1 624	1 002	1 702	-4 025	-5 716	-5 818
Asie	příjmy	9 134	7 467	8 227	6 133	8 732	6 775	10 773	18 177	27 896	26 400
	výdaje	3 066	2 517	4 480	7 416	12 112	18 142	20 755	34 937	34 441	45 427
	balance	6 068	4 950	3 747	-1 283	-3 380	-11 367	-9 983	-16 760	-6 545	-19 027
Austrálie, Oceánie a polární oblasti	příjmy	627	500	446	643	740	681	938	821	970	1 037
	výdaje	344	269	253	278	367	297	332	483	586	384
	balance	283	230	194	365	373	383	606	338	384	653

Zdroj: MPO, 2008, OECD, 2012, výpočty vlastní.

Pohled na procentuální podíl daných oblastí světa na českém exportu a importu služeb poskytuje, dle dat zveřejněných OECD (2012) tab. 3.5.

Tab. 3.5: Podíl vybraných světových regionů na českém exportu a importu služeb v roce 2010 (v %)

Světový region	Podíl na exportu služeb ČR	Podíl na importu služeb ČR
EU-27	79 %	68 %
Evropa mimo EU-27	9 %	9 %
Afrika	0 %	1 %
Amerika	5 %	8 %
Asie	7 %	14 %
Austrálie, Oceánie a polární oblasti	0 %	0 %

Zdroj: OECD, 2012.

I pro tuto oblast českého zahraničního obchodu platí tvrzení, že nejvýznamnějším zahraničním partnerem ČR zůstává, dle údajů zveřejněných OECD (2012), Německo s téměř 37% podílem z celkového exportu služeb do členských států EU. Dalším významným exportním partnerem bylo v roce 2010 Slovensko (12,7 %) a Velká Británie (6,7 %). Za zmínku také stojí Rakousko (5,2 %), Nizozemsko (4,9 %), Francie (4,7 %), Švýcarsko (4,7 %), Belgie (4,7 %) a Polsko (4 %).

Obdobných hodnot je dosahováno i ve výdajích za služby. Největšího podílu na celkovém importu služeb ze zemí EU opět dosahuje Německo (32,3 %) a Slovensko (11,8 %). Dále Rakousko (8,7 %), Francie (7 %), Velká Británie (6,9 %), Polsko (5,4 %), a Nizozemsko (5 %).

Co se týče celkového salda bilance služeb, tak nejvyššího přebytku bylo v roce 2010 dosaženo s Německem, Slovenskem, Belgií a Velkou Británií. Naopak nejvyšší deficit byl zaznamenán v obchodu s Rakouskem, Francií a Řeckem.

Nejvýznamnějším evropským mimo unijním partnerem v rámci exportu služeb bylo v roce 2010 Rusko (53 % z celkového exportu s evropskými zeměmi mimo EU). Další významnou zemí bylo v tomto ohledu Švýcarsko (23 %) a Ukrajina (12 %). Švýcarsko mělo kromě vysokého podílu na exportu služeb také nejvyšší podíl na výdajích za služby (33 %). O něco méně pak Chorvatsko (30 %) a Rusko (22 %).

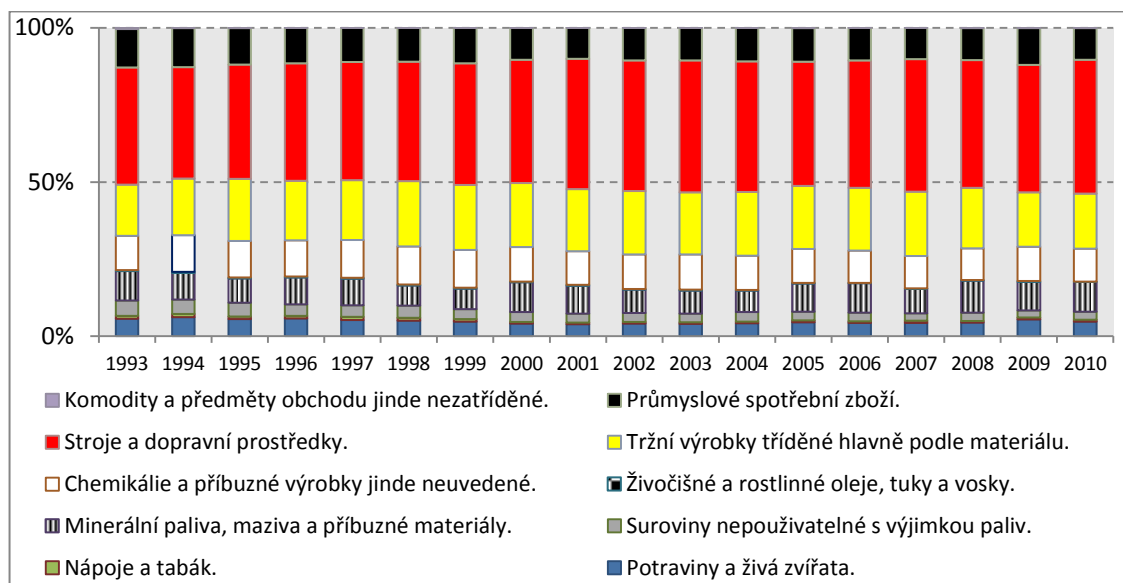
Nejvyššího přebytku bylo v bilanci služeb dosaženo s Ruskem. Dále bylo kladné saldo zaznamenáno také s Ukrajinou, Norskem a Švýcarskem. Nejvýznamnější deficit bilance služeb měla ČR v roce 2010 s Chorvatskem.

Významnými mimoevropskými partnery jsou v oblasti exportu služeb USA (17 260,8 mil. Kč v roce 2010⁷), Japonsko, Čína a Kanada. Mezi největší importéry patří obdobně USA (23 424,1 mil. Kč v roce 2010), Čína, Japonsko, Egypt a Kanada.

Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR

Změna orientace zahraničního obchodu ČR z východních trhů na trhy západní přinesla velké změny nejen v teritoriální struktuře, ale samozřejmě také ve struktuře obchodovaného zboží. S cílem prosadit se na vyspělých průmyslových trzích docházelo k restrukturalizaci průmyslové výroby a nákupu nových technologií. Tyto změny se nejdříve projevily ve zbožové struktuře dovozu a následně i ve vývozu. Vývoj zahraničního obchodu ČR v letech 1993–2010 dle zbožové struktury je zaznačen v grafu 3.6 a grafu 3.7.

Graf 3.6: Vývoj zbožové struktury importu ČR v letech 1993-2010 (v %)

Zdroj: ČSÚ, 2012, grafická úprava vlastní.

V Grafu 3.6 je znázorněn podíl jednotlivých skupin komodit na celkových dovozech v letech 1993-2010. Komodity jsou rozděleny do skupin dle klasifikace SITC (Standard International Trade Classification). Pomocí této klasifikace jsou výrobky rozděleny do deseti

⁷ USA byly čtvrtou nejvýznamnější zemí z hlediska exportu služeb. Pomyslně tedy předběhly i Rakousko (15 590,4 mil. Kč) a Nizozemsko (14 899,2 mil. Kč).

skupin (SITC 0-9)⁸. Dále jsou tyto skupiny rozčleněny do podskupin, čímž poskytují lepší obraz o tom, jaké výrobky jednotlivé skupiny obsahují. Hlavní skupinou zboží dováženého v roce 1993 byly stroje a dopravní prostředky (38 %), výrazného podílu také dosahovaly tržní výrobky (16,5 %), průmyslové spotřební zboží (12,4 %) a chemikálie (11 %). Tyto čtyři položky se na celkových dovážených komoditách podílely 78 %. Právě tyto skupiny komodit zůstávají nejvýznamnějšími skupinami po celé sledované období (viz Příloha 3). Došlo pouze k dílčím změnám ve velikosti jejich podílu na celkových dovážených komoditách. K poklesu došlo ve skupině chemikálií⁹ a průmyslového zboží¹⁰. Naopak zvýšení podílu bylo zaznamenáno ve skupině strojů a dopravních prostředků, a tržních výrobků. Právě tyto dvě skupiny se v roce 2010 podílely na celkových dovážených komoditách 61 %. I přesto, že tyto dvě skupiny zahrnují široké spektrum výrobků, lze říci, že dovážené komodity v transformačním období sloužily především pro výrobní účely a k vybudování nové infrastruktury. To se samozřejmě pozitivně projevilo v nutné modernizaci české ekonomiky.

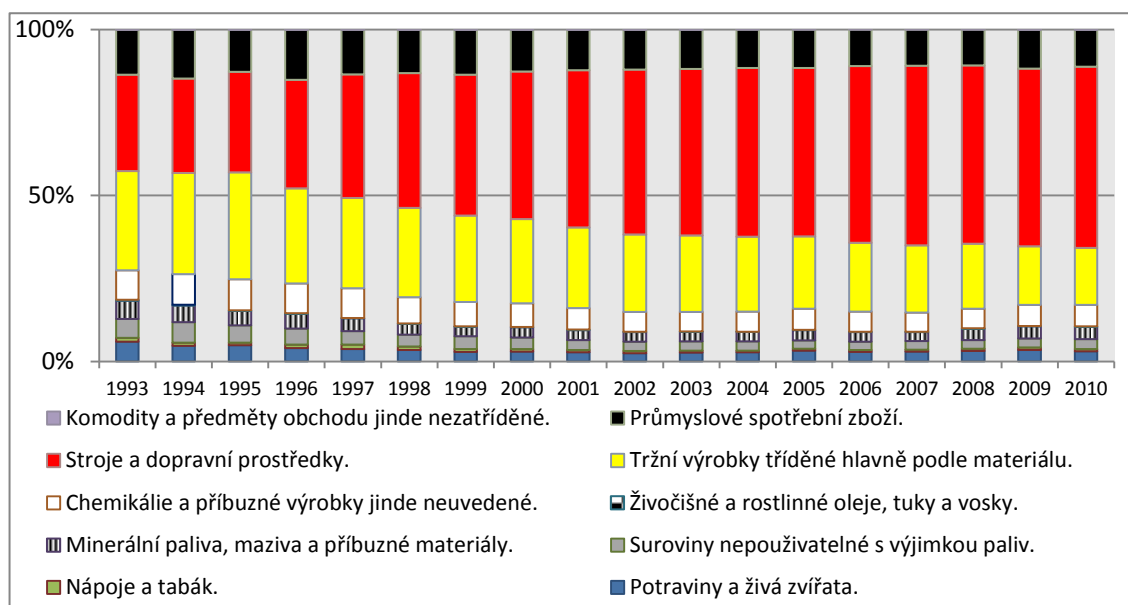
Ve struktuře vývozních komodit dosahovala v roce 1993 nejvyšších hodnot skupina tržních výrobků. Na celkovém vývozu se podílela 29,9 %. Stroje a dopravní prostředky se v tomtéž období podílely 29,1 %. Ke změně v prvenství došlo v roce 1996, kdy skupina strojů a dopravních prostředků dosáhla 32,8 %, zatímco podíl tržních prostředků na celkovém vývozu klesl na 28,6 %. Od tohoto roku je zaznamenán neustálý růst podílu skupiny strojů a dopravních prostředků a stálý pokles podílu tržních výrobků. Ovšem i přes negativní vývoj podílu tržních prostředků, dosahoval celkový podíl těchto dvou skupin na celkovém vývozu v roce 2010 téměř 72 % (viz Příloha 4). Dalšími významnými skupinami vývozních komodit ve sledovaném období byly chemikálie a průmyslové spotřební zboží. Podíly obou těchto komoditních skupin se v průběhu času spíše snižovaly (viz Příloha 4).

⁸ SITC 0 – potraviny a živá zvířata; SITC 1 – nápoje a tabák; SITC 2 – suroviny bez paliv; SITC 3 – minerální paliva a maziva; SITC 4 – živočišné a rostlinné tuky a oleje; SITC 5 – chemikálie; SITC 6 – tržní výrobky; SITC 7 – stroje a dopravní prostředky; SITC 8 – průmyslové spotřební zboží; SITC 9 – komodity a předměty obchodu jinde nezařazené.

⁹ Z 11,1% v roce 1993 klesl tento podíl na 10,7% v roce 2010.

¹⁰ Zde došlo k poklesu z původních 12,4% v roce 1993 na 10,3 v roce 2010.

Graf 3.7: Vývoj zbožové struktury exportu ČR v letech 1993-2010 (v %)

Zdroj: ČSÚ, 2012, grafická úprava vlastní.

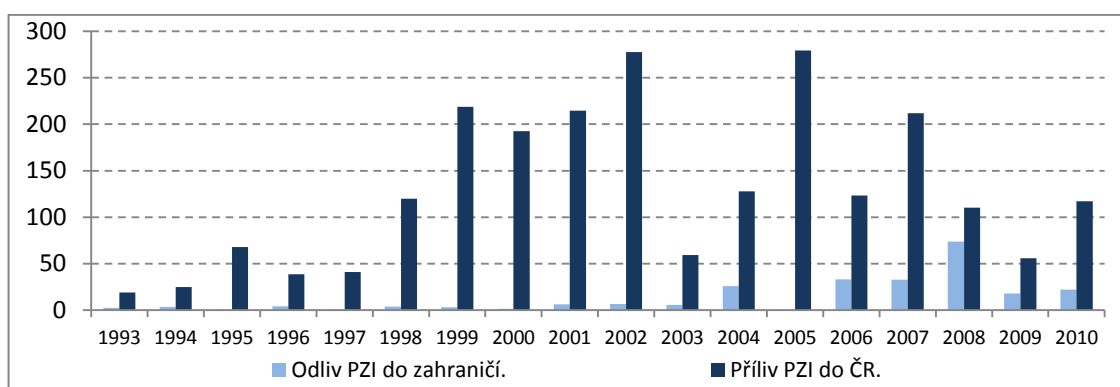
V druhé polovině 90. let došlo k pozitivnímu obratu v komoditní struktuře vývozu zboží, jelikož ve vývozu ČR začíná dominovat skupina výrobků s vysokou přidanou hodnotou (hlavě skupina SITC 7, tedy stroje a dopravní prostředky). Tento obrat je spojen především s hospodářskými aktivitami podniků se zahraniční majetkovou účastí.

Zahraniční obchod se službami je rozdělen do tří skupin. Největší podíl na českém vývozu služeb zaujímaly v roce 2010 ostatní služby (např. služby v oblasti stavebnictví, pojišťovací služby, finanční služby aj.), dále služby v oblasti cestovního ruchu a dopravní služby. Dle statistik OECD (2012) byl trend podílu ostatních služeb na celkovém exportu služeb v letech 2001-2010 rostoucí, zatímco postavení služeb v oblasti cestovního ruchu vykazuje mírně klesající tendenci. Také v oblasti dovozu služeb zaujímaly v roce 2010 největší podíl na celkovém dovozu služeb ostatní služby (52 %). Podíl dopravních služeb a služeb v oblasti cestovního ruchu dosahoval v tomto roce shodných 24 %.

3.1.3 Přímé zahraniční investice v malé české ekonomice

Přímé zahraniční investice (PZI) jako ukazatel zdraví hostitelské ekonomiky, vypovídá také o zevní ekonomické důvěře v domácí podnikatelské prostředí. Příčiny pro lokalizaci PZI jsou mnohdy odlišné a mění se také s postupem času. Česká republika je pro zahraniční investory atraktivní zejména díky relativně levné a kvalifikované pracovní síle, stabilnímu ekonomickému i politickému prostředí, výhodné geografické poloze a možnosti prosadit se zároveň na domácím i evropském trhu.

Graf 3.8: Vývoj přílivu a odlivu PZI ČR v letech 1993-2010 (v mld. Kč)

Zdroj: ČNB, 2012, grafická úprava vlastní.

V grafu 3.8 je zaznamenán vývoj přílivu a odlivu přímých zahraničních investic ČR v letech 1993-2010. Vývoj PZI byl ovlivněn zejména transformačním procesem české ekonomiky a s tím spojenou privatizací. Nejvýznamnější příliv přímých investic byl v průběhu času realizován z území Německa, Nizozemska a Rakouska (viz tab. 3.6). Dle České kapitálové informační agentury (ČEKIA) je více než 25 % (přes 230 miliard Kč) z celkové hodnoty registrovaného kapitálu¹¹ v českých firmách drženo vlastníky se sídlem v Nizozemsku. Následují vlastníci pocházející z Německa (12 %) a z Rakouska (10 %).

Tab. 3.6: Vývoj podílu tří hlavních investorských zemí na přílivu PZI do ČR (v %)

Země	2000	2005	2010
Německo	27 %	14 %	23 %
Nizozemsko	21 %	8 %	32 %
Rakousko	15 %	6 %	30 %

Zdroj: ČNB, 2013, výpočty vlastní.

¹¹ Registrovaný kapitál v českých firmách, který je kontrolován zahraničními subjekty.

Přírůstky PZI v jednotlivých letech (viz. Graf 3.8) byly ovlivněny zejména výraznými investicemi zahraničních subjektů do odvětví zpracovatelského průmyslu – stroje, přístroje a zařízení (např. investice společnosti Volkswagen v roce 1994) a do odvětví služeb (investice Švýcarsko – nizozemského konsorcia do společnosti SPT Telecom v roce 2005, vstup Nizozemského konsorcia C – Mobil do společnosti České telekomunikace, a.s.; růst počtu prodejen zahraničních řetězců Tesco, Makro, Delvita; privatizace ČSOB belgickou KBC Bank v roce 1999 atd.).

Celkový vývoj zahraničních investic je možné shrnout jako velmi různorodý. Zatímco v roce 1993 byl příliv PZI pouze 19,1 mld. Kč, v roce 1998 se již důvěra v české podnikatelské prostředí posílila a příliv PZI dosahoval hodnoty téměř 120 mld. Kč. Tento růstový trend trval až do roku 2002¹², kdy na světových trzích vládla recese. Propad v roce 2002 nebyl jen důsledkem této recese, ale také projevem zpětného odkupu akcií společnosti Eurotel od zahraničního investora a prodej podílu ve společnosti Český Telecom portfoliovým investorům. Od roku 2004 příliv PZI opět roste. Tato skutečnost je samozřejmě ovlivněna vstupem ČR do EU, čímž se zvýšila důvěra zahraničních investorů v české podnikatelské prostředí.

3.2 Otevřenost v podmínkách Spolkové republiky Německo

Spolková republika Německo (SRN) byla v roce 2011, dle statistik Světové banky, Organizace spojených národů a Mezinárodního měnového fondu, čtvrtou největší ekonomikou na světě a současně největší ekonomikou v Evropě. Ukazatel ekonomické vyspělosti SRN dosáhl v roce 2011 (dle statistik CIA) 38 700 dolarů v paritě kupní síly. Podíl německé ekonomiky na světovém HDP činil v roce 2011, dle MMF, 3,8 %.

Tomuto významnému postu ve světové ekonomice ovšem předcházelo několik nesnadných období. Německo prošlo ve svém vývoji jak obdobími pozoruhodného růstu, tak obdobími strmého poklesu. Již od počátku svého vzniku¹³ byla německá ekonomika zatížena důsledky první světové války (resp. požadavky Versailleské smlouvy), a to nejen vysokými reparacemi, ale také výraznou ztrátou části svého původního území¹⁴. Nevyhnutelné deficitní financování z důvodu nemožnosti získání zahraničních úvěrů se projevilo ve výši inflace.

¹² Příliv PZI dosáhl 277,7 mld. Kč.

¹³ Vznik první německé republiky (tzv. Výmarské republiky) se datuje k 9. 11. 1918.

¹⁴ Tehdejší Německo ztratilo oblast Alsaska - Lotrinska, území kolem měst Eupen a Malmédy, Severního Šlesvicka, severní část Východního Pruska a Hlučínska. V konečném důsledku bylo tedy Německu, dle Pavelky (2000), odepřeno 13 % území, 10 % obyvatelstva, 75 % ložisek rudy a 15 % orné půdy.

Ta dosahovala v roce 1923 výše 15 437 000 milionů (Maddison, 1991). Hospodářská situace Německa byla natolik oslabena, že na konci roku 1922 prohlásilo, že nadále není schopno splácet nařízené válečné reparace. Na tuto zprávu odpověděla Francie a Belgie vysláním svých vojsk do Porúří. Na tento negativní vývoj německé ekonomiky reagovala vláda svou demisí. Sestavením nové vlády byl pověřen G. Stresemann. Jedním z opatření nově zvolené vlády pro překonání krize bylo vydání nové měny – Rentenmark, ovšem jen fixní množství. Díky tzv. Dawesovu plánu z roku 1923 bylo Německu umožněno získat finance z USA, čímž mohlo Německo opět otevřít svůj kapitálový trh. Došlo také ke změně ročních splátek válečných reparací.

Toto nesnadné období s sebou neslo také několik neúspěšných pokusů o puč. Jedním z takovýchto pokusů byl tzv. Pivní puč v Mnichově, při kterém byl zatčen člen nacistické strany Adolf Hitler. Dobu strávenou ve vězení využil Hitler napsáním slavného politického pamfletu s názvem *Mein Kampf*. Po vypuknutí hospodářské krize na konci dvacátých let se v Německu začalo dařit extremismu, čímž vzrostla Hitlerova popularita. NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) se pod vedením Hitlera stává v tomto období jednou z nejsilnějších politických stran. Na základě výsledku parlamentních voleb konaných v roce 1932, kdy NSDAP dosáhla 37 % hlasů (Židek, 2009), byl Adolf Hitler 30. ledna 1933 jmenován německým kancléřem. Tím končí období Výmarské republiky a začíná etapa tzv. nacistického Německa, která trvala až do roku 1945.

Vypověděním Versaillské smlouvy bylo zahájeno znovuoobrobování a Hitler metodou zvyšování požadavků pod hrozbou agrese dosáhl významných ústupků ze strany západních zemí. Na základě toho postupně připojil k Německé říši Rakousko a pomocí Mnichovské dohody také Československo. Napětí na evropském kontinentu vyvrcholilo v září roku 1939, kdy německá vojska zaútočila na Polsko. Tento útok se označuje jako počátek druhé světové války. Přes počáteční úspěchy Německa nakonec zvítězili Spojenci v čele s USA a SSSR. Spory těchto dvou nově vzniklých velmocí se projeví na celkovém hospodářském vývoji poválečné Evropy. Sovětský svaz vytvořil spolu se svými spojenci tzv. Východní blok, který byl tvořen státy střední a východní Evropy. Státy západní Evropy tvořily naopak tzv. Západní blok. Jedním z největších problémů při poválečném rozdělování Evropy byla politická orientace Německa díky existenci čtyř okupačních zón (americké, britské, francouzské a okupační zóně Sovětského svazu). Přejít USA z politiky antinacismu k politice antikomunismu byl, dle Fulbrookové (2009), důležitým impulsem k posunu v ekonomice. Tento posun byl patrný především snahou amerického ministra zahraničních věcí George

Marshalla o uskutečnění tzv. Plánu evropské obnovy (*European Recovery Program*), později známého jako Marshallův plán. Plán byl ovšem odmítnut Sovětským svazem i ostatními východními komunistickými zeměmi, a tudíž mohl být použit pouze na obnovu západoevropských zemí (včetně americké, britské a francouzské okupační zóny Německa). Realizace Marshallova plánu se stala významným krokem k pozdějšímu politickému vývoji rozděleného Německa.

Dne 20. června roku 1948 byla v západních okupačních zónách provedena tzv. Erhardova¹⁵ měnová reforma, kterou byla zavedena nová měna – Deutsche Mark. Nová měna měla odvrátit devaluaci původní říšské marky, obnovit směnnou funkci peněz¹⁶ a ulehčit zavedení Marshallova plánu. Tato měnová reforma je označována jako počátek tzv. německého hospodářského zázraku (*Wirtschaftswunder*). Odpovědí na tento politický a ekonomický vývoj bylo zavedení podobné měnové reformy v sovětské části a pokus o odříznutí Berlína od komunikace se západní částí Německa. Berlínská blokáda trvala od 24. června 1948 do 12. května 1949. Po tuto dobu byla mezi Berlínem a západním světem zrušena veškerá doprava, kromě letecké¹⁷.

Neutichající boj mezi sovětskou okupační zónou a západními okupačními zónami vyvrcholil v roce 1949, kdy vznikly nejen dva německé státy (Německá demokratická republika a Německá spolková republika), ale také dva odlišné německé národy. Zatímco se Německá demokratická republika (tzv. východní Německo) uchýlila směrem prosazujícím komunistické myšlenky, Německá spolková republika (tzv. západní Německo) se vydala cestou západního kapitalismu. Německá spolková republika (NSR) se v říjnu 1949 stala členem Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci (OEEC)¹⁸, čímž si zajistila pomoc z prostředků Marshallova plánu. Tato pomoc činila, dle Žídka (2009), 10 % z celkové hodnoty Marshallova plánu¹⁹. O dva roky později vstoupila do Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) a stala se členem Rady Evropy, v roce 1955 se stala plnohodnotným členem Severoatlantické aliance a v roce 1957 stála u zrodu Evropského společenství jako zakládající člen. Tyto kroky samozřejmě přispěly k následnému růstu německého hospodářství, ovšem mezi hlavní příčiny tohoto růstu patří především výše zmíněná pomoc prostřednictvím

¹⁵ Tento název je spojen se strůjcem měnové reformy Ludwigem Erhardem, ministrem hospodářství ve vládě kancléře Konrada Adenauera.

¹⁶ Do tohoto okamžiku byl v poválečném Německu velmi rozšířený výměnný obchod a černý trh.

¹⁷ Prostřednictvím letecké dopravy posílaly západní země do Berlína zásoby a pomoci tzv. rozinkových bombardérů bylo tamějšímu obyvatelstvu shazováno jídlo.

¹⁸ Pomocí Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci byly v Evropě rozdělovány prostředky pomoci z USA známé jako Marshallův plán.

¹⁹ Celková hodnota Marshallova plánu byla 270 milionů dolarů.

Marshallova plánu a rozvoj mezinárodního obchodu. Postavení NSR v mezinárodním obchodu bylo ovlivněno zejména probíhající tzv. studenou válkou mezi USA a SSSR, kdy NSR byla vnímána jako spojenecké území. Pozitivním se pro zahraniční obchod NSR stalo také zrušení omezení v některých odvětvích německého hospodářství, především v těžkém průmyslu, která byla na Německo uvalena vítěznými státy druhé světové války. Především díky rychlému růstu hrubého národního produktu NSR v 50. a 60. letech²⁰ a velmi nízké nezaměstnanosti je toto poválečné období považováno za období tzv. německého hospodářského zázraku. V průběhu těchto téměř dvaceti let došlo ke zvýšení životní úrovně obyvatel NSR, přílivu zahraničních investic, zvýšení zahraničního obchodu a také k rozvoji průmyslové výroby. Jednu z hlavních příčin tohoto pozitivního vývoje lze nalézt v dodržování principů tržního hospodářství s prvky ordoliberalismu (Wehler, 2007). O pozitivním vývoji německé ekonomiky svědčí také prvenství v objemu zahraničního obchodu této ekonomiky v roce 1971. Cameron (1996) uvádí, že objem vývozu a dovozu NSR přesáhl v tomto roce 7 mld. dolarů²¹. Dalším ukazatelem úspěšnosti německé ekonomiky na počátku 70. let je podíl Německa na celkové světové produkci, který dle Faltuse a Průchy (1996) dosahoval hodnoty téměř 9 %.

Důležitým mezníkem v hospodářské politice se stal rok 1973, kdy se uskutečnil přechod od fixního kurzu k řízenému floatingu. Tím reagovala Spolková banka „Bundesbank“ mimo jiné na zhodnocení německé marky v letech 1969-1973 (Židek, 2009), čímž se ve spojení s vysokými nominálními mzdovými přírůstky zhoršila konkurenční schopnost německých výrobců.

V 70. letech, tedy v období ropných šoků, byl hospodářský vývoj Německa z hlediska míry inflace a nezaměstnanosti spíše negativní. Z hlediska exportu byla situace odlišná. Zatímco podíl exportu USA a Velké Británie na světovém exportu klesal, podíl exportu Německa měl růstový charakter. Tento pozitivní trend německého exportu trvá až do dnes, což potvrzují data publikovaná WTO (International Trade Statistics 2009), tedy prvenství německého exportu ve světovém obchodě v roce 2008. Změna v tomto prvenství nastala v roce 2009, kdy bylo Německo „vytlačeno“ Čínou na druhou pozici.

²⁰ Dle Židka (2009) bylo Německo po Japonsku druhou nejrychleji rostoucí ekonomikou na světě. Průměrný růst německé ekonomiky byl v tomto období 6,3%.

²¹ Pomyslnou druhou příčku zaujímala dle Camerona (1996) v tomto roce ekonomika Velké Británie s celkovým objemem zahraničního obchodu v hodnotě téměř 4 mld. dolarů.

3.2.1 Vývoj zahraničního obchodu SRN se zbožím a službami v letech 1991-2010

Hospodářská a sociální krize především v druhé polovině 80. let měla za následek rozsáhlé demonstrace a masivní útoky obyvatel NDR na západ prostřednictvím Maďarska, které mělo v této době již otevřené hranice. Neutěšená situace mezi občany NDR vedla posléze ke zhroucení totalitního režimu v Německé demokratické republice a tím také ke znovusjednocení německého území v říjnu roku 1990. Od roku 1991 nese tedy znovusjednocené německé území název Spolková republika Německo. Z tohoto důvodu je počátek sledovaného období pro podrobnější zkoumání otevřenosti německé ekonomiky v následujícím textu stanoven právě na rok 1991.

I přes značnou velikost německé ekonomiky byla již od počátku sledovaného období její otevřenost (vypočteno jako podíl vývozu zboží a služeb na HDP země) na rozdíl od velikostně srovnatelných ekonomik vždy vyšší (viz tab. 3.7).

Tab. 3.7: Otevřenost německé ekonomiky v porovnání s jinými srovnatelnými ekonomikami ve vybraných letech (v %)

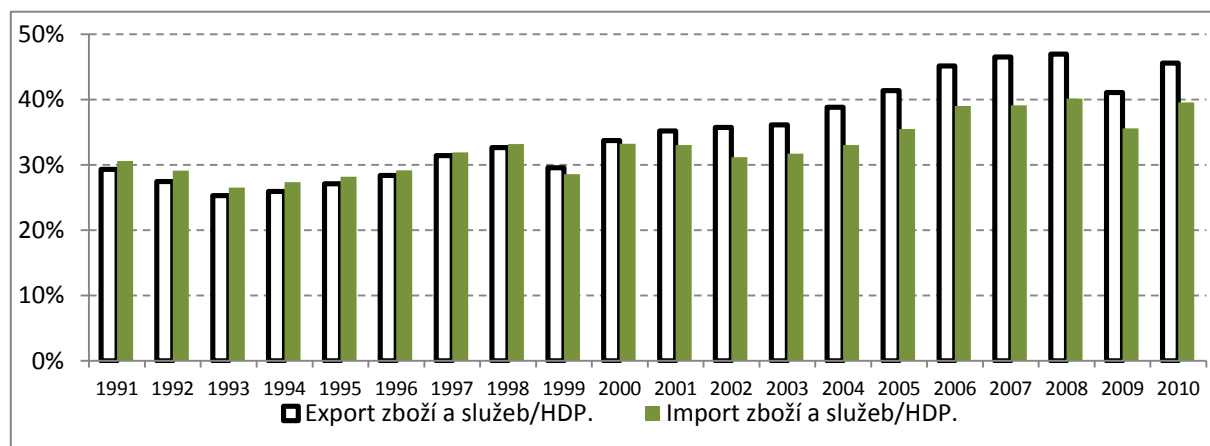
Rok	Míra otevřenosti jednotlivých ekonomik (export zboží a služeb/HDP)		
	Japonsko	Německo	Francie
1995	9	27	23
2000	11	34	29
2005	14	41	26
2010	15	46	26

Zdroj: WB, 2013.

Při detailnější analýze vývoje otevřenosti Německa od roku 1991 (viz graf 3.9) lze zaznamenat pokles tohoto ukazatele v letech 1991–1993. Tento pokles byl zapříčiněn velkými hospodářskými problémy uvnitř sjednoceného Německa z důvodu závazku Spolkové banky vytvořit měnovou unii s východní částí Německa (bývalou NDR). Vytvoření měnové unie mělo za následek převedení závazků NDR v poměru 1:2, čímž se státní dluh vyšplhal, dle statistik Spolkového statistického úřadu (Statista, 2013), v roce 1995 až na 1 bilion EUR²².

²² Původní státní dluh v roce 1990 byl 538 miliard EUR.

Graf 3.9: Míra otevřenosti německé ekonomiky v letech 1991–2010 (v %)

Poznámka: Data zahrnují intra i extra obchod.

Zdroj: Deutsche Bundesbank, Statistisches Bundesamt (Destatis), 2013, grafická úprava vlastní.

V roce 1994 nastává průlom ve vývoji tohoto ukazatele (viz tab. 3.8). Tato pozitivní změna trvá až do roku 1998, kdy nastal propad míry otevřenosti německé ekonomiky. Důvodem tohoto propadu byl vývoj zahraničního obchodu se službami (viz graf 3.12). Od roku 1999 se míra otevřenosti opět zvyšovala. Pozitivní vývoj tohoto ukazatele trval až do roku 2008, kdy německou ekonomiku postihla světová hospodářská krize. Jedním z důvodů zvyšování míry otevřenosti německé ekonomiky od roku 2004 byl vstup deseti nových zemí do Evropské unie, tedy vstup zemí do vnitřního trhu Evropské unie, čímž se zjednodušil zahraniční obchod mezi těmito zeměmi.

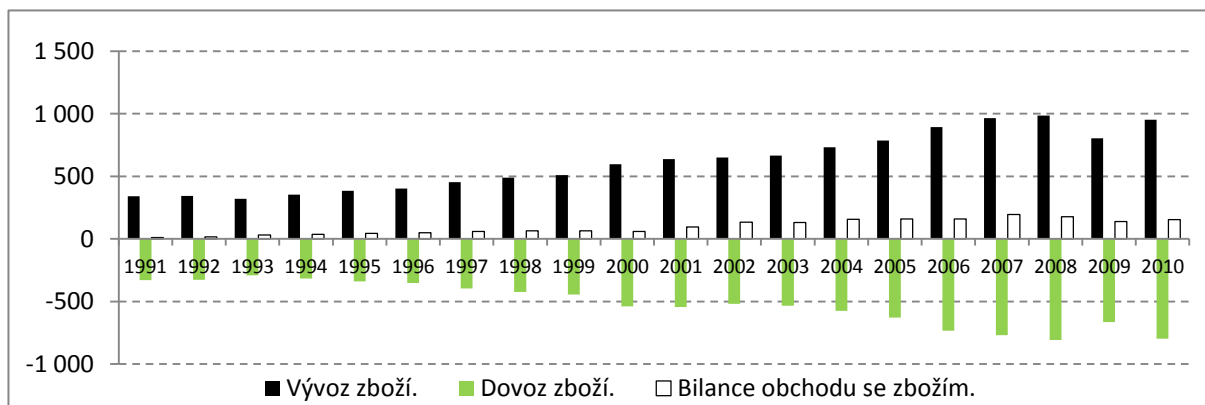
Tab. 3.8: Míra otevřenosti české ekonomiky v letech 1993-2010 (v %)

Ukazatel	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Export zboží a služeb/HDP	29,3%	27,4%	25,3%	25,9%	27,1%	28,4%	31,4%	32,7%	29,5%	33,7%
Import zboží a služeb/HDP	30,6%	29,1%	26,5%	27,3%	28,2%	29,1%	31,9%	33,2%	28,6%	33,2%
Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Export zboží a služeb/HDP	35,2%	35,7%	36,1%	38,8%	41,4%	45,1%	46,5%	46,9%	41,1%	45,6%
Import zboží a služeb/HDP	33,0%	31,2%	31,7%	33,1%	35,5%	39,0%	39,1%	40,2%	35,6%	39,6%

Zdroj: Deutsche Bundesbank, Statistisches Bundesamt (Destatis), 2013, výpočty vlastní.

Pozitivní vývoj byl ve sledovaném období zaznamenán také v oblasti celkové bilance zahraničního obchodu se zbožím (viz graf 3.10). Nejvyšší hodnoty dosahoval tento ukazatel v roce 2007 (viz Příloha 5), tedy v roce před vypuknutím světové finanční krize.

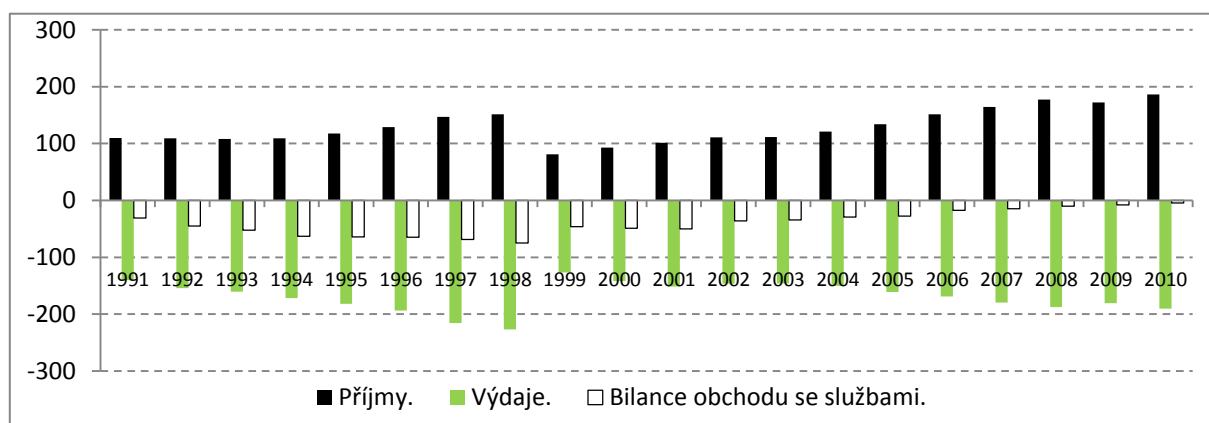
Graf 3.10: Balance obchodu se zbožím v SRN v letech 1991–2010 (v mld. EUR)

Zdroj: Statistisches Bundesamt (Destatis), 2013, grafická úprava vlastní.

Vývoj zahraničního obchodu SRN se službami nebyl ve sledovaném období tak jednoznačný, jako tomu bylo v případě obchodu se zbožím (viz graf 3.11). Zatímco příjmy za služby byly v letech 1991–1994 téměř konstantní (viz Přílohu 6), výdaje za služby se v tomto období významně zvýšily. Nárůst v roce 1994 byl oproti roku 1991 více než 30 mld. EUR, což se samozřejmě projevilo v bilanci zahraničního obchodu se službami. Deficit zahraničního obchodu se zbožím tudíž dosahoval v roce 1994 hodnoty 62,8 mld. EUR. I přes postupné zvyšování příjmů za služby, ke kterému docházelo v období 1995–1998 nebyl tento nárůst natolik výrazný, aby snížil deficitní bilanci zahraničního obchodu se službami. Zřetelný propad příjmů i výdajů za služby nastal v roce 1999, kdy oba ukazatele klesly na téměř poloviční hodnotu hodnoty dosažené v roce 1998. Tento propad byl, dle Tkotze (2006), zapříčiněn tím, že na konci 90. let bylo jen 20 % firem podnikajících v oblasti služeb orientováno na export, přičemž asi 30 % poskytovatelů služeb v Německu muselo čelit zahraniční konkurenci. Od tohoto skokového roku se až do doby vypuknutí světové finanční krize objem jak příjmů za služby, tak objem výdajů za služby opět zvyšoval. Jelikož je hodnota výdajů za služby v průběhu celého sledovaného období vyšší než hodnota příjmů, vykazuje bilance zahraničního obchodu se službami po celé sledované období deficitní saldo tohoto zahraničního obchodu. V průběhu následujících let je ovšem možné očekávat průlom v tomto vývoji, neboť v období 2001–2010 se již tento deficit nepřetržitě snižoval (viz. Příloha 6).

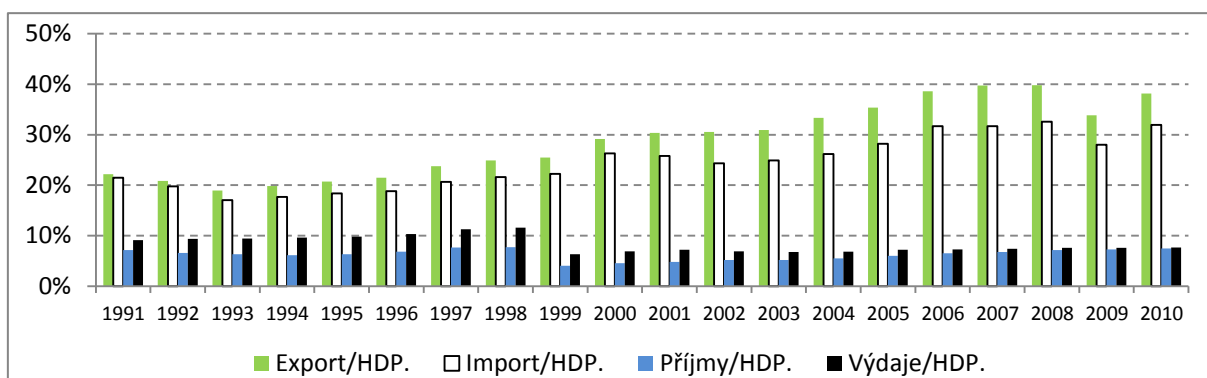
Graf 3.11: Balance obchodu se službami v SRN v letech 1991-2010 (v mld. EUR)

Zdroj: Statistisches Bundesamt (Destatis), 2013, grafická úprava vlastní.

Právě vývoj zahraničního obchodu se službami stojí za poklesem míry otevřenosti německé ekonomiky v roce 1999 (viz graf 3.9). Vývoj míry otevřenosti německé ekonomiky dle čtyř dílčích měření tohoto ukazatele je zobrazen v grafu 3.12.

Graf 3.12: Míra otevřenosti německé ekonomiky v letech 1991–2010 (v %)

Zdroj: Deutsche Bundesbank, Statistisches Bundesamt (Destatis), 2013, grafická úprava vlastní.

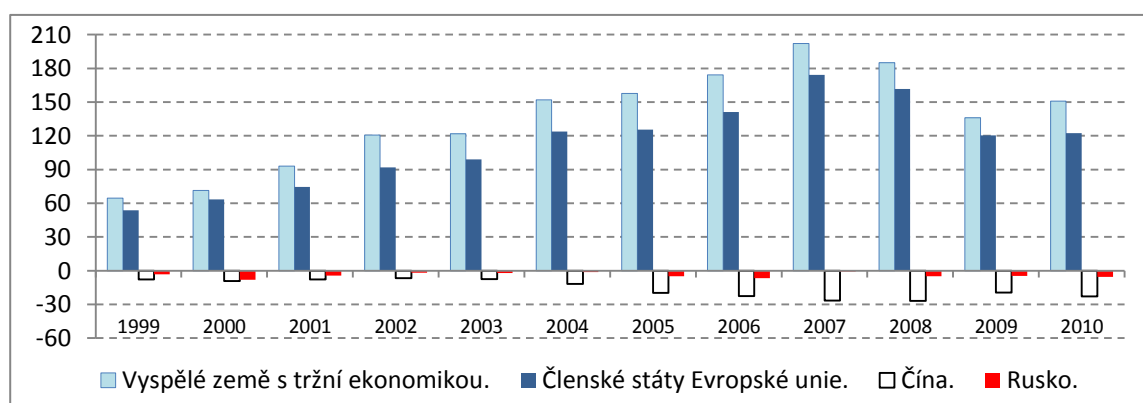
3.2.2 Tvar otevřenosti německé ekonomiky

Stejně jako v případě České republiky, bude i v této části pozornost věnována teritoriální a komoditní struktuře zahraničního obchodu. I zde budou zaznamenáni nejvýznamnější obchodní partneři SRN jak pro oblast zahraničního obchodu se zbožím, tak pro oblast zahraniční obchod se službami. Dále bude, stejně jako v případě ČR, analyzována komoditní struktura importu a exportu SRN.

Teritoriální struktura zahraničního obchodu SRN

Ve vývoji SRN nedošlo k výrazným změnám v teritoriální struktuře importu a exportu. Zahraniční obchod SRN byl vždy orientován především na vyspělé západní ekonomiky. Tento trend je patrný i v současnosti, což potvrzuje graf 3.13. V tomto grafu je zaznamenán nejen vývoj bilance zahraničního obchodu SRN se všemi vyspělými tržními ekonomikami, ale je zde znázorněna také významná podskupina těchto ekonomik – členské země Evropské unie, se kterými udržuje SRN jako jeden z členů EU velmi silné obchodní vztahy. V grafu 3.13 je také vyznačen vývoj bilance zahraničního obchodu se dvěma nejvýznamnějšími zahraničními partnery SRN, kteří nepatří, dle Statistické ročenky ČSÚ z roku 2011, do skupiny vyspělých zemí s tržní ekonomikou. Jsou jimi Rusko a Čína. Právě Čína se v roce 2009 (viz tab. 3.8) stala nejvýznamnější dovážející zemí do SRN.

Graf 3.13: Bilance zahraničního obchodu SRN s vyspělými tržními ekonomikami, Ruskem a Čínou v letech 1999–2010 (v mld. EUR)

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2013, grafická úprava vlastní.

Ze zaznamenaných dat je patrná stále se zvyšující hodnota exportu jak do zemí EU, tak do ostatních vyspělých tržních ekonomik²³. Opačný vývoj lze zpozorovat v zahraničním obchodu SRN s Čínou a Ruskem. S oběma ekonomikami je ve sledovaném období zaznamenán spíše postupný růst deficitní bilance zahraničního obchodu. Jedním z důvodů výraznějšího zvýšení přebytku bilance zahraničního obchodu SRN v roce 2004, bylo rozšíření EU, kdy se novými členy EU stalo deset převážně východoevropských zemí. Příčinou propadu celkového zahraničního obchodu od roku 2007 byla s největší pravděpodobností nastupující světová finanční krize.

²³ Z členských zemí EU dosahuje nejvyšších hodnot exportu stabilně Francie, Velká Británie, Itálie a Nizozemsko. Nejvýznamnějším exportním partnerem ve skupině ostatních vyspělých tržních ekonomik jsou pro SRN Spojené státy americké (viz tab. 2.9).

Tab. 3.9: Pořadí nejvýznamnějších obchodních partnerů SRN v letech 1995-2010

	Export				Import			
	1995	2000	2005	2010	1995	2000	2005	2010
1.	Francie	Francie	Francie	Francie	Francie	Francie	Francie	Čína
2.	UK	USA	USA	USA	Nizozemsko	USA	Nizozemsko	Nizozemsko
3.	Nizozemsko	UK	UK	Nizozemsko	Itálie	Nizozemsko	USA	Francie
4.	Itálie	Itálie	Itálie	UK	USA	UK	Čína	USA
5.	USA	Nizozemsko	Nizozemsko	Itálie	Benelux	Itálie	UK	Itálie
6.	Benelux	Rakousko	Belgie	Rakousko	UK	Japonsko	Itálie	UK
7.	Rakousko	Belgie	Rakousko	Čína	Japonsko	Belgie	Belgie	Rakousko
8.	Švýcarsko	Španělsko	Španělsko	Belgie	Švýcarsko	Rakousko	Rakousko	Belgie
9.	Španělsko	Švýcarsko	Švýcarsko	Švýcarsko	Rakousko	Švýcarsko	Švýcarsko	Švýcarsko
10.	Japonsko	Polsko	Polsko	Polsko	Španělsko	Čína	Rusko	Rusko

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2013.

Z tab. 3.9 je patrný skokový nárůst významnosti dovozu z Číny v letech 2000-2010. Tato změna v prvenství nejvýznamnějšího dovozního partnera SRN má za následek postupné snižování dříve téměř neohrožené pozice Francie, která je již několik let hlavním partnerem SRN z hlediska celkového zahraničního obchodu. Důležitým zahraničním partnerem SRN v oblasti zahraničního obchodu se zbožím je také Česká republika. Od roku 2000 se stabilně nachází mezi dvanácti nejvýznamnějšími zahraničními partnery SRN jak z hlediska exportu zboží, tak i z hlediska importu zboží. V roce 2010 byl podíl exportu zboží do ČR na celkovém exportu zboží SRN 2,8 % (26 968 mil. EUR) a podíl importu zboží z ČR na celkovém importu zboží SRN 3,7 % (29 623 mil. EUR).

Tab. 3.10: Vývoj bilance služeb SRN podle světových regionů (v mil. EUR)

Světový region	Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Evropa	příjmy	66 671	69 746	72 434	75 640	80 883	92 454	98 021	112 275	105 958	104 989
	výdaje	115 162	113 854	113 498	113 752	117 579	113 688	118 827	134 028	121 646	120 555
	balance	-48 491	-44 108	-41 064	-38 112	-36 696	-21 234	-20 806	-21 753	-15 688	-15 566
Asie	příjmy	10 602	12 505	12 182	12 901	14 500	18 080	19 272	23 134	21 423	23 253
	výdaje	15 059	14 819	13 699	14 866	16 311	18 289	19 373	22 220	17 109	20 838
	balance	-4 457	-2 314	-1 517	-1 965	-1 811	-209	-101	914	4 314	2 415
Afrika	příjmy	1 870	2 218	2 307	2 222	2 601	2 577	2 361	3 046	2 237	2 635
	výdaje	4 084	3 797	3 176	3 587	3 966	2 589	2 758	3 179	2 584	2 532
	balance	-2 214	-1 579	-869	-1 365	-1 365	-12	-397	-133	-347	103
Amerika	příjmy	22 522	26 091	22 481	21 910	23 955	24 298	26 064	29 238	26 645	28 664
	výdaje	29 048	26 563	24 253	23 458	24 467	25 433	24 331	27 756	24 830	26 071
	balance	-6 526	-427	-1 772	-1 548	-512	-1 135	1 733	1 482	1 815	2 593
Austrálie, Oceánie a polární oblasti	příjmy	1 353	946	654	660	997	1 219	1 487	1 943	1 864	2 043
	výdaje	1 041	484	464	518	467	582	577	931	790	968
	balance	312	462	190	142	530	637	910	1 012	1 074	1 075

Zdroj: OECD, 2012, výpočty vlastní.

Vývoj bilance služeb SRN v letech 2001-2010 podle jednotlivých světových regionů je zachycen v tabulce 3.10. Jak bylo již zmíněno, SRN dosahuje v bilanci zahraničního obchodu dlouhodobě záporných hodnot. Nejvyššího schodku bylo přitom dosahováno po celé sledované období s evropskými státy. V letech 2001-2007 byly záporné hodnoty bilance služeb zaznamenány také v zahraničním obchodě se zeměmi Asie. Dalším regionem světa, se kterým dosahovala SRN do roku 2009 vyšších výdajů za služby než příjmů za služby, je Afrika. Naopak kladné saldo zahraničního obchodu bylo zaznamenáno po celé sledované období s Austrálií a Oceánií a od roku 2007 také s Amerikou.

Pohled na procentuální podíl vybraných světových regionů na německém exportu a importu služeb v roce 2010 poskytuje, dle dat OECD (2012), tabulka 3.11. Při porovnání těchto údajů s údaji použitými pro znázornění teritoriální struktury českého zahraničního obchodu se službami (viz tabulka 3.5) je patrný menší podíl (ovšem stále velmi významný) členských států EU na exportu/importu služeb SRN. Naopak vyššího podílu exportu/importu služeb bylo v roce 2010 dosahováno, v případě SRN, s Amerikou a Asií.

Tab. 3.11: Podíl vybraných světových regionů na německém exportu a importu služeb v roce 2010

Světový region	Podíl na exportu služeb SRN	Podíl na importu služeb SRN
EU-27	57 %	65 %
Evropa mimo EU-27	10 %	8 %
Afrika	2 %	1 %
Amerika	17 %	15 %
Asie	14 %	11 %
Austrálie, Oceánie a polární oblasti	1 %	1 %

Zdroj: OECD, 2012, výpočty vlastní.

Nejvýznamnějším zahraničním partnerem v oblasti celkového exportu služeb byly, dle OECD (2012) v roce 2010 USA. USA dosahovaly v tomto roce 12,6 % z celkového exportu služeb SRN. Mezi velmi významné evropské partnery v oblasti celkového exportu služeb SRN patřilo UK (11,3 %), Švýcarsko (8,5 %), Francie (6,1 %) a Nizozemsko (6 %). Mezi asijskými zeměmi bylo nejvyšších hodnot dosahováno s Čínou (2,8 %) a Japonskem (2,5 %). Nejdůležitějším africkým státem byla v této oblasti JAR (0,7 %). Česká republika se na celkovém exportu služeb SRN v roce 2010 podílela 1,1 % (2 081 mil. EUR).

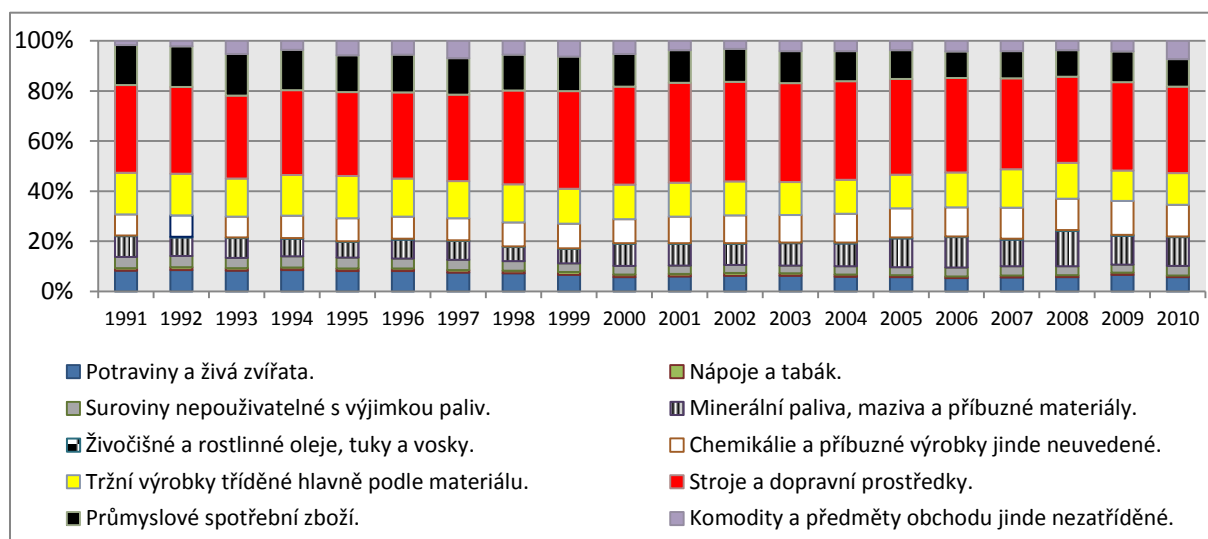
I v oblasti celkového importu služeb SRN byly v roce 2010 nejvýznamnějším zahraničním partnerem USA (11,8 %). Nejdůležitějším evropským partnerem SRN bylo i v oblasti importu služeb UK (8,4 %). Mezi další významné evropské země patřila Francie (6,5 %), Rakousko (5,7 %), Nizozemsko (5,7 %) a Švýcarsko (5,3 %). Mezi asijskými zeměmi bylo nejvyšších hodnot dosahováno s Japonskem (1,7 %) a Čínou (1,6 %). Africkým nejvýznamnějším státem byl v roce 2010, dle OECD (2012), Egypt (0,7 %). V oblasti celkového importu služeb SRN se Česká republika v roce 2010 podílela 1,8 % (3 637 mil. EUR).

Komoditní struktura zahraničního obchodu SRN

Komoditní struktura zahraničního obchodu SRN je, stejně jako v případě České republiky, zachycována z hlediska skupin dle klasifikace SITC (Standard International Trade Classification), což je výhodou pro následné srovnání komoditních struktur různých ekonomik.

Konkrétní vývoj zbožové struktury zahraničního obchodu SRN je zaznamenán v grafu 3.14 a grafu 3.15.

Graf 3.14: Vývoj zbožové struktury importu SRN v letech 1991 – 2010 (v %)

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2013, grafická úprava vlastní.

Dle grafu 3.14, ve kterém je zobrazen vývoj podílu jednotlivých komoditních skupin na celkovém importu SRN v letech 1991–2010, je zřejmé, že po celou tuto dobu byla nejvýznamnější skupinou dováženého zboží skupina SITC 7, tedy stroje a dopravní prostředky²⁴. Výrazného podílu, tedy podílu přesahujícího 10 %, dosahovaly v celém tomto období také tržní výrobky, průmyslové spotřební zboží a v posledních letech také chemikálie a minerální paliva. Zatímco podíl tržních výrobků a průmyslového zboží se postupem času snižuje²⁵, podíl chemikálií a minerálních paliv má spíše růstovou tendenci²⁶. Nejméně podílově výraznou skupinou byla po celé sledované období skupina SITC 4, tedy skupina zahrnující živočišné a rostlinné tuky a oleje.

Komoditní struktura vývozu SRN v letech 1991–2010 (viz graf 3.15) je v mnoha ohledech podobná komoditní struktuře dovozu SRN. Hlavní komoditní skupinou je opět skupina SITC 7 (stroje a dopravní prostředky) a druhou nejvýznamnější skupinou komodit byla až do roku 2007 i v tomto případě skupina tržních výrobků. Tyto dvě skupiny komodit se podílejí více než 60 % na celkových vyvážených komoditách. Další důležitou složkou je v případě vývozu zboží skupina chemikálií, jejíž podíl se v roce 2008 zvýšil na hodnotu 15 %

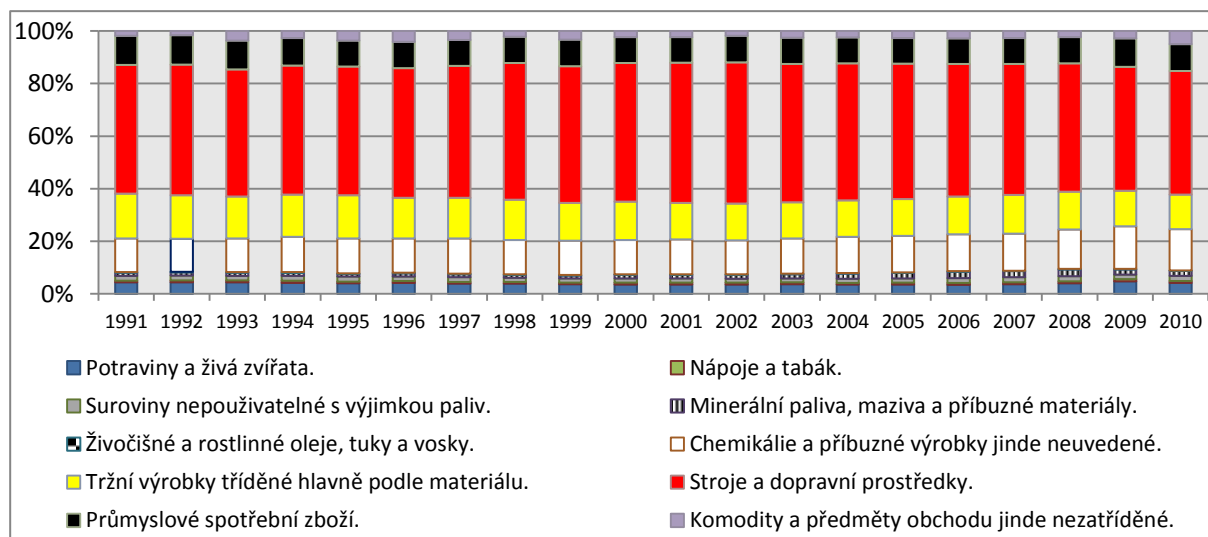
²⁴ Přesnější procentuální vyjádření podílu této i ostatních skupin dováženého zboží na celkovém dovozu zboží v jednotlivých letech je zachyceno v Příloze 7.

²⁵ Podíl skupiny tržních výrobků (SITC 6) se z původních 16,6 % v roce 1991 snížil na hodnotu 12,7 % v roce 2010 a podíl skupiny průmyslového spotřebního zboží (SITC 8) klesl z hodnoty 16,0 % v roce 1991 na hodnotu 11,1 % v roce 2010 (viz. Příloha 7).

²⁶ Hodnota podílu skupiny chemikálií vzrostla z původních 8,4 % v roce 1991 na hodnotu 12,8 % v roce 2010 a velikost podílu skupin minerálních paliv se zvýšil z hodnoty 8,3 % v roce 1991 na hodnotu 11,5 % v roce 2010 (viz. Příloha 7).

(viz Příloha 8). Tím se stala od tohoto roku druhou nejvýznamnější vyváženou komoditní skupinou. Další důležitou skupinou komodit je také skupina SITC 8 (průmyslové spotřební zboží), která se na celkovém exportu v roce 2010 podílela 10,3 %. Nejméně významnou vyváženou komoditou je skupina SITC 1 (nápoje a tabák). Ve sledovaném období byla hodnota podílu této skupiny nižší než 1 % (viz Příloha 8).

Graf 3.15: Vývoj zbožové struktury exportu SRN v letech 1991–2010 (v %)

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2012, grafická úprava vlastní.

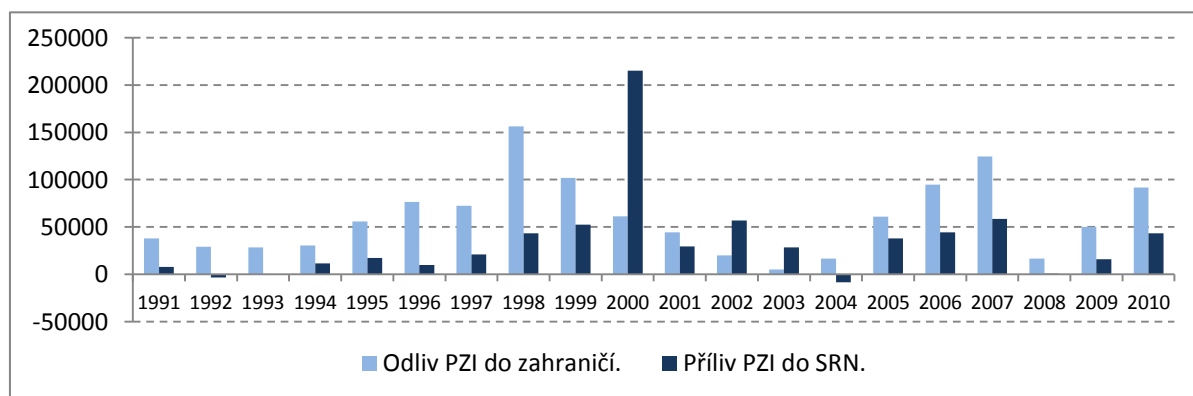
Z grafu 3.14 a grafu 3.15 tedy vyplývá, že v letech 1991–2010 nedocházelo k výrazným výkyvům ve struktuře komodit zahraničního obchodu SRN.

Zahraniční obchod se službami je, stejně jako v případě ČR, rozdělen do tří skupin. Největší podíl na německém exportu služeb zaujímaly v roce 2010 ostatní služby (63 %). Dopravní služby se v tomto roce podílely na celkovém exportu služeb 23 % a služby v oblasti cestovního ruchu 14 %. Zatímco se podíl ostatních služeb na celkovém exportu služeb SRN v letech 2001-2010, dle statistik OECD (2012), spíše zvyšoval, podíl dopravních služeb vykazoval klesající tendenci. Stejně jako v oblasti exportu služeb, tak i v importu služeb byla v roce 2010 nejvýznamnější skupinou skupina ostatních služeb. Podíl ostatních služeb na celkovém importu služeb dosahoval hodnoty 47 %. Druhou pozici ve velikosti podílu na exportu služeb zaujímaly v tomto roce služby v oblasti cestovního ruchu (29 %). Dopravní služby se podílely 24 %.

3.2.3 Přímé zahraniční investice v německé ekonomice

SRN není příliš vyhledávaným teritoriem zahraničních investorů, a to i přesto, že je to země s velmi rozsáhlou a kvalitní průmyslovou základnou. Důvodem nezájmu z pohledu zahraničních investorů je především daňový a sociální systém, který přináší podnikatelským subjektům značné zatížení. Dočasné zlepšení této situace přinesla řada privatizačních a investičních projektů, které souvisely se znovusjednocením Německa v 90. letech, ovšem i přesto je pro SRN v posledních letech typické spíše záporné saldo finančního účtu. To je způsobeno přesunem aktivit domácích i zahraničních podnikatelských subjektů z této země do zemí, které disponují výhodnějšími podmínkami pro zakládání i vedení společností. Vývoj přílivu a odlivu PZI Německa v letech 1991-2010 je zaznamenán v grafu 3.16.

Graf 3.16: Vývoj přílivu a odlivu PZI SRN v letech 1991-2010 (v mil. EUR)

Zdroj: Statistisches Bundesamt, 2013, grafická úprava vlastní.

Odliv PZI ze SRN směřuje v posledních letech čím dál více do zemí střední a východní Evropy a rozvojových zemí (viz tab. 3.12). Tento významný nárůst odlivu PZI je důsledkem snahy německých výrobců soustředit výrobu na co nejlevnější subdodavatelské trhy a zabezpečit tak odbyt svých výrobků právě v těchto zemích.

Tab. 3.12: Odliv PZI ze SRN do vybraných zemí (v mil. EUR)

Země	1990	1995	2000	2005	2010
Čína	83	81	5 618	10 954	29 484
ČR	-	2 140	7 293	15 332	23 490
Polsko	13	1 043	7 884	12 629	23 138
Maďarsko	136	1 771	7 187	14 060	16 896
Rusko	-	313	1 500	7 075	15 630
Jižní Korea	202	529	2 956	6 077	6 589
Rumunsko	-	81	494	2 281	5 591
Ukrajina	-	65	283	5 158	2 218

Zdroj: Deutsche Bundesbank, 2012.

O důsledcích vysokého odlivu PZI SRN panují v německé společnosti dva rozdílné názory. Část obyvatel je názoru, že díky německým investicím v zahraničí dochází k omezení hospodářského vývoje a také k dalšímu navyšování nezaměstnanosti. Proti tomuto názoru ovšem stojí většina ekonomů, která tvrdí, že díky těmto investicím dochází ke zvyšování konkurenceschopnosti německých společností v důsledku poklesu jejich nákladů.

I přes stále sílící odliv PZI do zemí střední a východní Evropy a do rozvojových zemí, zůstává nejdůležitějším teritoriím pro umísťování německého kapitálu Amerika, resp. Spojené státy, které se po celé sledované období (od roku 1990 do roku 2010) podílely na celkovém odlivu PZI ze SRN z více než 20 % (viz tab. 3.13).

Tab. 3.13: Vývoj podílu daných zemí na odlivu PZI do zahraničí.

Země	1990	1995	2000	2005	2010
USA	23,7%	21,7%	36,6%	29,8%	22,4%
UK	7,8%	9,7%	9,3%	12,3%	10,0%
Nizozemsko	6,5%	6,7%	6,3%	4,9%	6,1%
Belgie	6,6%	7,2%	4,1%	3,7%	5,3%
Francie	9,3%	8,2%	5,7%	5,0%	4,4%

Zdroj: Deutsche Bundesbank, 2012.

3.3 Shrnutí

Stejně jako česká ekonomika, i německá ekonomika patří do skupiny otevřených ekonomik. Konkrétní míra otevřenosti těchto ekonomik je ovšem odlišná. Zatímco míra otevřenosti české ekonomiky v roce 1993 (měřeno jako podíl exportu zboží a služeb na HDP) činila 54,8 %, míra otevřenosti německé ekonomiky v témže roce (měřeno jako podíl exportu zboží a služeb na HDP) dosahovala pouhých 25,3 %. V případě obou těchto ekonomik došlo v průběhu sledovaného období k nárůstu míry otevřenosti. V případě německé ekonomiky se míra otevřenosti v roce 2011 zvýšila na hodnotu 48,4 % a míra otevřenosti české ekonomiky dosáhla v roce 2011 hodnoty 79,8 %. Díky hodnotám dosahované míry otevřenosti je SRN označováno jako velká otevřená ekonomika a ČR jako malá otevřená ekonomika.

Česká republika a Německo jsou již odnepaměti významnými zahraničními partnery se silnými vazbami. A to ať už díky geografické poloze, tak i z důvodu společného historického vývoje. Ovšem i tato forma partnerství prošla několika nesnadnými obdobími, kdy byla vazba mezi oběma zeměmi zcela přerušena. Asi právě tato období dala vzniknout následné rozdílnosti mezi oběma národy, která trvá až do dnes. Jistým takto formujícím obdobím byla druhá polovina 20. stol., kdy se oba státy ocitly na odlišné straně zdi, resp. opony. Zatímco si v tomto období Německo budovalo obchodní vztahy se státy západní Evropy, Československá republika orientovala své trhy především na země sovětského bloku. Situace se změnila počátkem 90. let, kdy se udály důležité politické změny v obou těchto ekonomikách. Tyto změny měly, mimo jiné, velký vliv také na rostoucí míru otevřenosti obou ekonomik. Německu se otevřel přístup k východním trhům a Česká republika se postupně začala orientovat na zahraniční obchod s vyspělými státy s tržní ekonomikou, resp. členskými státy EU. Tento přechod byl ČR umožněn zejména díky vstupu do EU. Stejně jako je nejvýznamnějším zahraničním partnerem pro ČR Německo, má i samotné Německo svého nejdůležitějšího partnera – Francii, která se drží na předních příčkách jak v hodnotách importu, tak i v exportu. Jedinou zemí, která tuto přední pozici nejvýznamnějších zahraničních partnerů Německa i ČR v posledních letech napadá, je Čína. Čína se stala v roce 2007 hlavním dovozcem v ČR a v roce 2009 také největším dovozcem v Německu.

Nejdůležitější skupinou dovážených komodit je jak v případě ČR, tak i v případě Německa skupina SITC 7, tedy stroje a dopravní prostředky. Dalšími významnými skupinami dovážených komodit jsou v obou zemích tržní výrobky, průmyslové spotřební zboží,

chemikálie a v neposlední řadě také minerální paliva, maziva a příbuzné materiály. Prvenství skupiny strojů a dopravních prostředků je zachováno také v případě vývozu.

Oblast, ve které se obě ekonomiky liší je oblast PZI. Viditelné rozdíly existují nejen v oblasti přílivu PZI, ale i v odlivu PZI do zahraničí. Na rozdíl od Německa, je ČR pro zahraniční investory atraktivní, zejména kvůli relativně levné a kvalifikované pracovní síle a výhodné geografické poloze pro možnost proniknutí na další středo a východoevropské trhy. Těchto výhod využívají také investoři z Německa, což potvrzují investice koncernu Volkswagen do Škody Mladá Boleslav počátkem 90. let. Pro německou ekonomiku je více než příliv PZI, významný odliv investic do zahraničí. Ve statistikách Eurostatu (2012) bylo Německo v letech 2009–2011 v pořadí třetí zemí s největším odlivem PZI do zahraničí.

4 Obchodní a investiční vztahy mezi Spolkovou republikou Německo a Českou republikou

Vztahy mezi ČR a SRN patří dlouhodobě v rámci celkových zahraničně obchodních vztahů České republiky k nejvýznamnějším. Mezi nejdůležitější smlouvy a dohody na mezinárodní úrovni zajišťující tyto vztahy patří Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na straně jedné a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé (č. 7/1995 Sb.), Smlouva o přistoupení ČR k Evropské unii, Dohoda mezi ČSFR a SRN o podpoře a vzájemné ochraně investic (č. 573/1992 Sb., podepsaná dne 2. 10. 1990 v Praze, platná od 2. 8. 1992) a Dohoda o zamezení dvojího zdanění v oboru daní z příjmu a z majetku (č. 18/1984 Sb., podepsaná dne 19. 12. 1980 v Praze, platná od 17. 11. 1983).

4.1 Institucionální zabezpečení zahraničního obchodu v ČR a SRN

Zahraniční obchod je v České republice i ve Spolkové republice Německo zabezpečován prostřednictvím tamních institucí podporujících export. Nejdůležitějším orgánem státní správy ČR pro oblast zahraničního obchodu je Ministerstvo průmyslu a obchodu. V SRN zastává tento post Spolkové ministerstvo hospodářství a technologie (Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie). Významnými českými institucemi působící v této oblasti je agentura CzechTrade, Česká exportní banka a Exportní garanční a pojišťovací společnost. Mezi německé takto se orientující instituce patří Germany Trade & Invest, Sněm německých průmyslových a obchodních komor, Německé zahraniční hospodářské komory a Průmyslové a obchodní komory.

4.1.1 Institucionální zabezpečení zahraničního obchodu v ČR

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) je, jak bylo již zmíněno, hlavním orgánem státní správy ČR v oblasti zahraničního obchodu. Cílem MPO je poskytnutí proexportního klimatu, které je vytvářeno pomocí proexportních aktivit. Tyto aktivity je možno rozdělit na aktivity realizované nestátním sektorem (např. Svazem průmyslu a dopravy ČR, Hospodářskou komorou ČR) a aktivity tvořící státní proexportní politiku. Proexportní politika je prováděna prostřednictvím orgánů státní správy či organizací, které jsou vytvořeny

a financovány státem (tzn. prostřednictvím agentury CzechTrade, České exportní banky a Exportní garanční a pojišťovací společnosti).

Agentura CzechTrade

CzechTrade, neboli Česká agentura na podporu obchodu je národní proexportní organizací založenou Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR v roce 1997. Subjekty vyhledávající služby této agentury jsou především malé a střední podniky, kterým se CzechTrade snaží usnadnit cestu k zahraničním trhům a tím zvýšit jejich vývozní aktivity.

Česká exportní banka

Česká exportní banka (ČEB) je státní institucí pro podporu exportu, která vznikla v roce 1995 jako nedílná součást proexportní politiky ČR. Cílem této instituce je poskytování a financování exportních úvěrů (tzn. úvěrů, které jsou svým objemem i úrokem pro tuzemské vývozce ve stávajících podmínkách domácího bankovního sektoru jinak nedosažitelné) a jiných služeb, které s exportem souvisejí.

Exportní garanční a pojišťovací společnost

Tato společnost je úvěrovou pojišťovnou pojišťující politická a obchodní rizika tržně nepojistitelná, která souvisejí s financováním exportu zboží, služeb a investic z území České republiky. Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP) se zaměřuje především na bankovní úvěry se splatností delší než dva roky v oblasti exportu velkých strojních a technologických zařízení a investičních celků do zemí, ve kterých je politické, ekonomické a právní prostředí na tolik nestabilní, že přináší značnou míru nejistoty a vyšší riziko neuhrazení závazku na straně kupujícího.

4.1.2 Institucionální zabezpečení zahraničního obchodu v SRN

Podpora zahraničního obchodu SRN je realizována jak v oblasti exportu, tak i v oblasti importu. V souvislosti s podporou importu do SRN byl vytvořen např. Spolkový portál pro zahraniční obchod (iXPOS). Více o tomto portálu a institucích podporujících zahraniční obchod v SRN je popsáno v následujícím textu.

Germany Trade & Invest (Gesellschaft für Außenwirtschaft und Standortmarketing mbH)

Germany Trade & Invest (GTAI) je agenturou podporující rozvoj německého hospodářství. Posláním GTAI je prezentace Německa jakožto vhodné lokality pro zahraniční investice a podporování německých exportérů prostřednictvím detailních informací o světovém trhu. Tyto informace získává především prostřednictvím Německých zahraničních hospodářských komor, se kterými úzce spolupracuje.

Německé zahraniční hospodářské komory (Deutsche Aussenhandelskammern)

Německé zahraniční komory (AHK) jsou nejdůležitějšími partnery německých exportérů v zahraničí. Tyto komory jsou zřízeny Spolkovým ministerstvem hospodářství a technologie a slouží k podpoře zahraničního obchodu SRN v osmdesáti zemích světa. Jednou ze zemí, ve kterých AHK působí je i ČR. Název pobočky AHK je v případě ČR Česko-německá obchodní a průmyslová komora (ČNOPK). Tato ČNOPK má za úkol aktivně podporovat hospodářskou spolupráci mezi ČR a SRN.

Průmyslové a obchodní komory (Industrie- und Handelskammern)

Na území Německa je rozmístěno 80 regionálních komor, které mají za cíl hájit zájmy svých členů na regionální úrovni. Členy takovýchto regionálních komor jsou ze zákona veškeré německé podniky (mimo zemědělských a řemeslných podniků a dalších svobodných povolání). Tyto komory poskytují široké spektrum služeb včetně služeb souvisejících s exportem. Vybrané komory jsou specializované na regiony mimo Německo – pro ČR je příslušnou komorou IHK Dortmund.

Sněm německých průmyslových a obchodních komor (Deutscher Industrie- und Handelskammertag)

Sněm německých průmyslových a obchodních komor (DIHK) má v oblasti hospodářské politiky SRN velký význam, jelikož zastupuje německé obchodní a průmyslové komory na federální úrovni. Tento význam je dán především tím, že je členství v hospodářských komorách pro německé firmy povinné. Mimo hájení zájmu členů hospodářských komor v politických kruzích, je úkolem DIHK také poskytování školení a pořádání odborných konferencí.

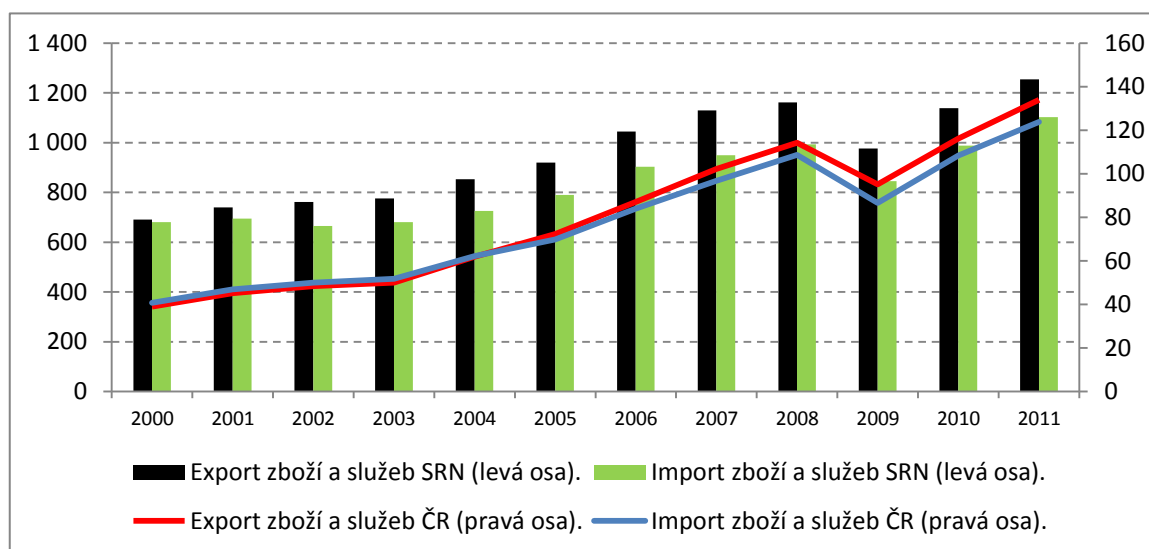
Spolkový portál pro zahraniční obchod (Das Außenwirtschaftsportal)

Úkolem portálu iXPOS je poskytování širokého spektra informací o možnostech vstupu na zahraniční trhy, především pak na trh německý. Mezi tyto informace patří např. odkazy a kontakty na příslušné instituce, přehled pořádaných veletrhů a výstav z oblasti podnikání v zahraničí, teritoriální informace, možnosti pojišťování exportu i rady k účasti v tendrech a výběrových řízení.

4.2 Německo jako hlavní obchodní partner ČR

Německo je z důvodu kladné obchodní bilance se všemi hlavními obchodními partnery s výjimkou Číny a Nizozemska nazýváno evropskou „exportní lokomotivou“. Právě proto je pro českou exportně orientovanou ekonomiku vývoj německé ekonomiky zcela klíčový. Význam vývoje zahraničního obchodu SRN pro vývoj zahraničního obchodu ČR je naznačen v grafu 4.1.

Graf 4.1: Vývoj zahraničního obchodu se zbožím a službami ČR a SRN (v mld. EUR)

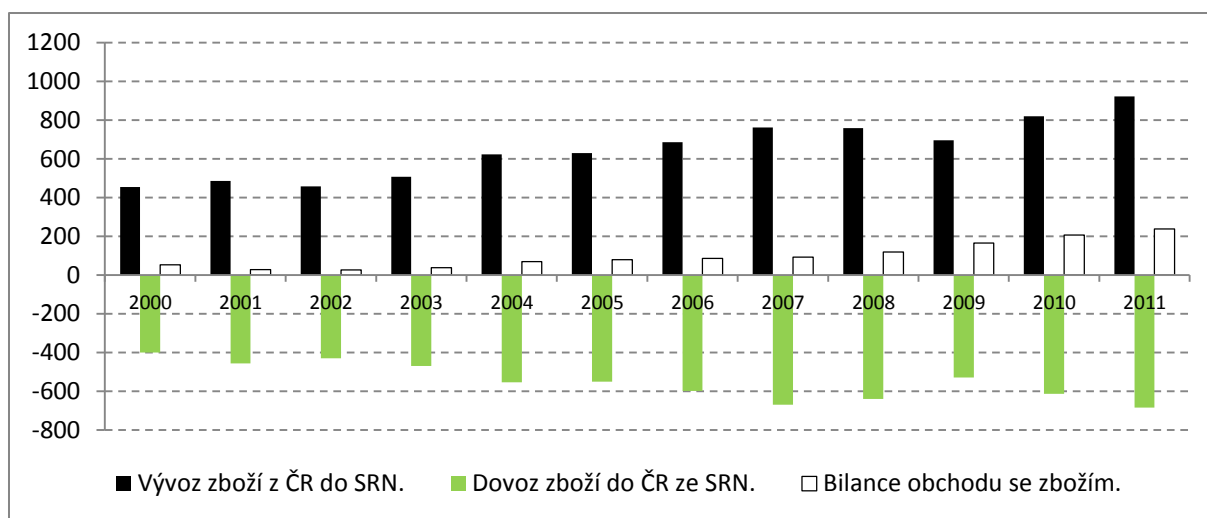
Zdroj: ČSÚ, Statistisches Bundesamt (Destatis), 2013, grafická úprava vlastní.

Z grafu 4.1 je patrné, že závislost českého exportu/importu na exportu/importu SRN je velmi vysoká. Tuto závislost potvrzuje také prvenství Německa v pořadí nejdůležitějších obchodních partnerů ČR (viz tab. 3.3). Detailnější informace o zahraničním obchodu se zbožím a službami mezi ČR a SRN jsou uvedeny v následujících podpodkapitolách.

4.2.1 Zahraniční obchod se zbožím mezi ČR a SRN

Zahraniční obchod se zbožím mezi ČR a SRN je ve vzájemném zahraničním obchodu mezi těmito zeměmi zcela klíčový. V roce 2011 činil totiž podíl obrátu česko-německého zahraničního obchodu se zbožím na celkovém obrátu česko-německého zahraničního obchodu 90 %²⁷. Vývoj tohoto česko-německého zahraničního obchodu se zbožím je zachycen v grafu 4.2.

Graf 4.2: Vývoj zahraničního obchodu se zbožím mezi ČR a SRN v letech 2000-2011
(v mld. Kč)

Zdroj: ČNB, 2013, grafická úprava vlastní.

Kladné saldo obchodní bilance zahraničního obchodu se zbožím mezi ČR a SRN je, dle informací ze serveru BusinessInfo.cz (2013), dosahováno již od roku 1998. Od tohoto roku je již vývoj hodnot zahraničního obchodu mezi těmito zeměmi možné označit jako růstový. Mírný pokles nastal pouze v letech 2002 a 2008 (viz graf 4.2), kdy došlo ke snížení hodnot exportu i importu. Kromě těchto zaznamenaných poklesů bylo v letech 2000-2011 dosahováno stabilního meziročního růstu v obrátu česko-německého zahraničního obchodu. Tuto skutečnost potvrzuje rok 2004, kdy byla poprvé v historii obrátu česko-německého zahraničního obchodu překlenuta hranice 1 bilionu Kč. Do roku 2011 se přitom hodnota obrátu tohoto zahraničního obchodu zvýšila o dalších 430 mld. Kč. Pozitivní vývoj obrátu česko-německého zahraničního obchodu se projevuje také v bilanci tohoto zahraničního obchodu. Z hodnoty 53 mld. Kč v roce 2000 vzrostla na hodnotu 236,6 mld. Kč.

²⁷ Zbýlých 10 % na celkovém obrátu česko-německého zahraničního obchodu v roce 2011 tvořil obrat česko-německého zahraničního obchodu se službami.

I přes růst vzájemného zahraničního obchodu mezi ČR a SRN jak na straně exportu, tak na straně importu, dochází v případě ČR po celé sledované období ke snižování podílu exportu/importu zboží česko-německého zahraničního obchodu na celkovém exportu/importu zboží ČR. Naopak v případě SRN dochází k postupnému růstu podílu exportu/importu zboží česko-německého zahraničního obchodu na celkovém exportu/importu zboží SRN. Vývoj tohoto podílu v letech 2000-2011 je zobrazen v tab. 4.1.

Tab. 4.1: Vývoj podílu česko-německého exportu/importu zboží na celkovém exportu/importu zboží ČR a SRN.

Rok		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podíl česko-německého exportu na celkovém exportu	ČR	40,5%	38,2%	36,4%	37,0%	36,2%	33,6%	31,9%	30,7%	30,7%	32,5%	32,3%	32,0%
	SRN	2,1%	2,2%	2,3%	2,4%	2,7%	2,7%	2,7%	2,8%	3,1%	3,3%	3,4%	3,5%
Podíl česko-německého importu na celkovém importu	ČR	32,2%	32,9%	32,5%	32,6%	31,7%	30,1%	28,5%	28,0%	26,6%	26,7%	25,4%	25,5%
	SRN	2,1%	2,5%	2,7%	2,8%	3,0%	2,9%	2,9%	3,1%	3,2%	3,0%	3,0%	3,1%

Zdroj: ČNB, ČSÚ, Statistisches Bundesamt (Destatis), 2013, výpočty vlastní.

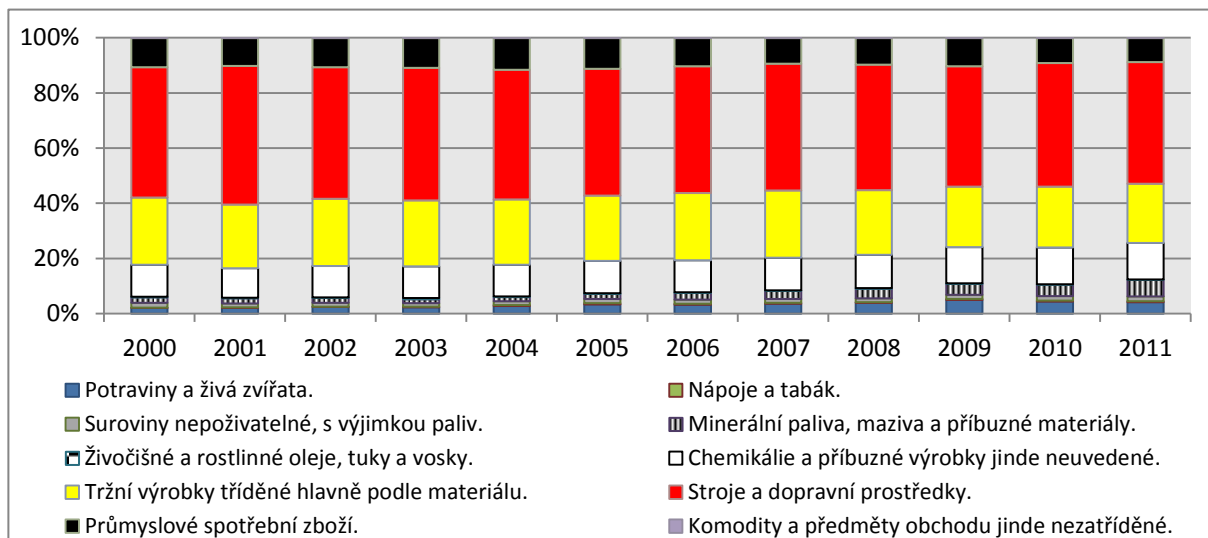
Stejně jako je v případě komoditní struktury zahraničního obchodu ČR i komoditní struktury zahraničního obchodu SRN nejvyšších hodnot dosahováno ve skupině SITC 7 (stroje a dopravní prostředky), je i ve vzájemném zahraničním obchodu mezi těmito zeměmi nejdůležitější skupinou skupina SITC 7 (viz graf 4.3 a graf 4.4). V komoditní struktuře importu ze SRN do ČR tvořil v roce 2011 podíl SITC 7 na celkovém importu ze SRN do ČR 44,1 % (viz Příloha č. 9). Další důležitou skupinou ve zbožové struktuře importu ze SRN do ČR byla v letech 2000-2011 skupina SITC 6 (tržní výrobky). Zatímco podíl těchto dvou komoditních skupin na importu ze SRN do ČR dosáhl v roce 2000 hodnoty 71,5 %, na konci sledovaného období (tedy v roce 2011) klesla hodnota tohoto podílu na 65,6 %. Růstová tendence v podílu jednotlivých komoditních skupin na celkovém importu ze SRN do ČR byla v letech 2000-2010 zaznamenána ve skupině SITC 5 (chemikálie)²⁸, která je v pořadí třetí nejdůležitější skupinou v této komoditní struktuře, ve skupině SITC 0 (potraviny a živá zvířata)²⁹ a ve skupině SITC 3 (minerální paliva a maziva)³⁰.

²⁸ Z hodnoty 11,6 % v roce 2000 vzrostl podíl této skupiny na 13,2 % v roce 2011.

²⁹ V roce 2000 byl podíl této skupiny na zbožové struktuře importu ze SRN do ČR 2,1 % a v roce 2011 4,2 %.

³⁰ Hodnota podílu této skupiny činila v roce 2000 2,0 % a v roce 2011 6,0 %.

Graf 4.3: Vývoj komoditní struktury importu ze SRN do ČR v letech 2000-2011
(v %)

Zdroj: ČNB, 2013, grafická úprava vlastní.

Také v komoditní struktuře exportu z ČR do SRN bylo nejvyšších hodnot dosahováno ve skupině SITC 7. V roce 2011 byl podíl této komoditní skupiny na celkovém vývozu z ČR do SRN 58,3 %. Druhou nejdůležitější komoditní skupinou je i v případě vývozu z ČR do SRN SITC 6 (viz graf 4.4). Podíl těchto dvou skupin na celkovém vývozu z ČR do SRN dosahoval po celé sledované období hodnoty vyšší 70 %³¹ (viz Příloha č. 10). Další významnou komoditní skupinou v oblasti exportu z ČR do SRN byla v letech 2000-2011 skupina SITC 8 (průmyslové a spotřební zboží). Zatímco podíl skupiny SITC 7³² na celkovém exportu z ČR do SRN v průběhu sledovaného období vzrůstal, podíl skupiny SITC 6³³ a skupiny SITC 8³⁴ vykazoval v tomto období klesající tendenci. Komoditní skupinou s nejnižším podílem na exportu z ČR do SRN byla v letech 2000-2011 SITC 4 (živočišné a rostlinné tuky a oleje).

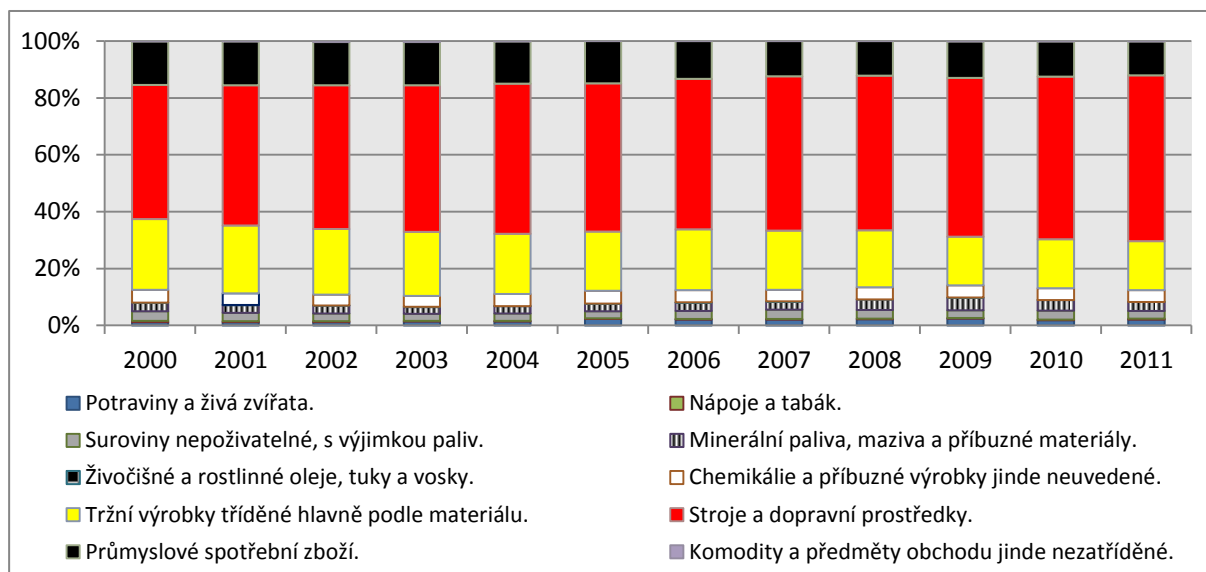
³¹ Na počátku sledovaného období (tedy v roce 2000) dosahovala hodnota podílu těchto dvou skupin na celkovém exportu z ČR do SRN 72,1 % a v roce 2011 75,5 %.

³² Z hodnoty 47,2 % v roce 2000 vzrostl podíl této skupiny na 58,3 % v roce 2011.

³³ V roce 2000 byl podíl této skupiny na zbožové struktuře exportu z ČR do SRN 24,9 % a v roce 2011 17,2 %.

³⁴ Hodnota podílu této skupiny činila v roce 2000 15,3 % a v roce 2011 11,9 %.

Graf 4.4: Vývoj komoditní struktury exportu z ČR do SRN v letech 2000-2011
(v %)

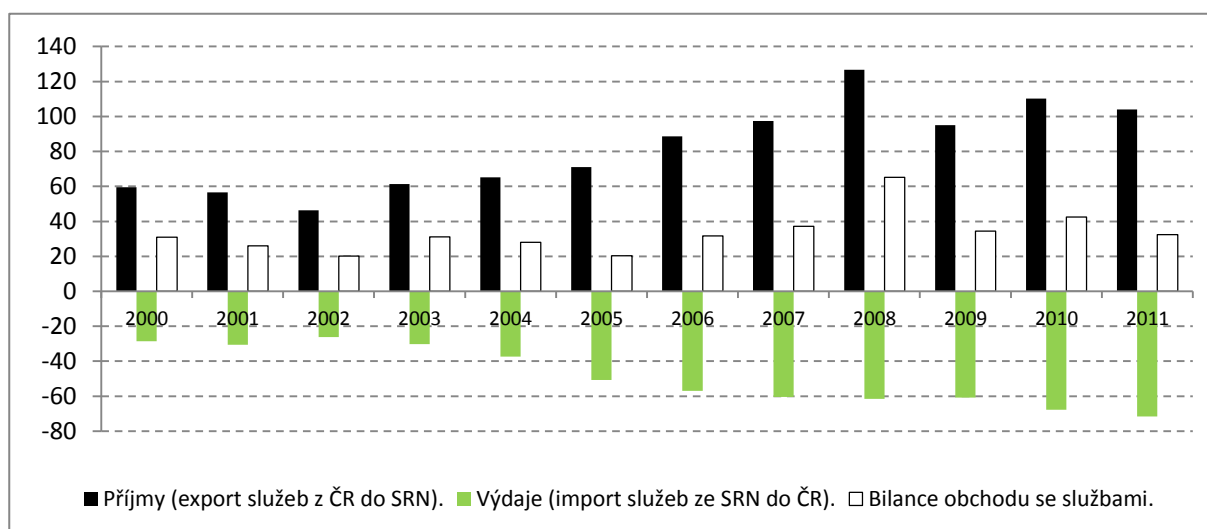

Zdroj: ČNB, 2013, grafická úprava vlastní.

4.2.2 Zahraniční obchod se službami mezi ČR a SRN

Kladného salda zahraničního obchodu mezi ČR a SRN bylo v letech 2000-2011 dosahováno také v oblasti služeb. Vývoj příjmů, výdajů za služby mezi ČR a SRN je zachycen v grafu 4.5.

Graf 4.5: Vývoj zahraničního obchodu se zbožím mezi ČR a SRN v letech 2000-2011
(v mld. Kč)

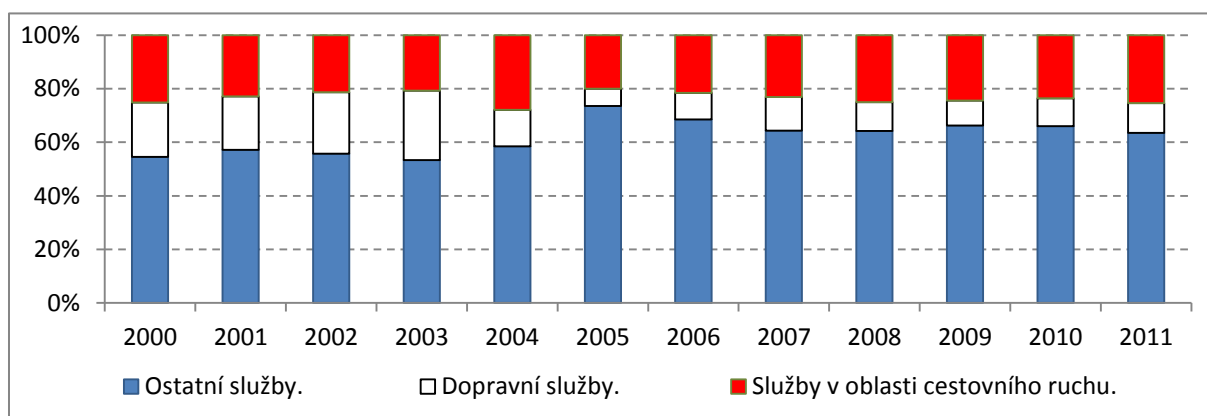

Zdroj: ČNB, OECD, 2013, grafická úprava vlastní.

Jak je zaznamenáno v grafu 4.5, v letech 2000-2002 docházelo k postupnému snižování exportu služeb z ČR do SRN, což se projevilo také ve snížení celkové bilance služeb mezi těmito státy. Obrat ve vývoji exportu služeb nastal v roce 2003, kdy se z původních 46,4 mld. Kč v roce 2002 zvýšil export služeb až na 61,3 mld. Kč v roce 2003. Tato změna měla pozitivní dopad také na vývoj bilance služeb³⁵. Kladný vývoj exportu služeb trval až do roku 2008, kdy bylo dosaženo historického maxima v objemu exportu služeb z ČR do SRN. Hodnota příjmů za služby činila v tomto roce 126,7 mld. Kč. Od tohoto roku hladina exportu služeb a bilance služeb kolísá. Růstovou tendenci vykazují hodnoty importu služeb ze SRN do ČR.

Z hlediska struktury importu služeb ze SRN do ČR byly v letech 2000-2011 hlavní složkou ostatní služby (např. služby v oblasti stavebnictví, pojišťovací služby, finanční služby aj.), které dosahovaly nejvyššího podílu na celkovém importu služeb ze SRN do ČR v roce 2005, a to ve výši 73,6 %. V roce 2011 byl podíl tohoto druhu služeb na celkovém importu služeb ze SRN do ČR 63,5 %. Druhou nejvýznamnější složkou byly v průběhu sledovaného období služby v oblasti cestovního ruchu (viz graf 4.6). Tyto služby se v roce 2011 podílely na celkovém importu služeb ze SRN do ČR 25,4 %. Nejmenšího podílu dosahovaly v tomto období (mimo rok 2002 a 2003, kdy byly nejmenší položky ve struktuře celkového importu služeb ze SRN do ČR zaznamenány ve skupině služeb v oblasti cestovního ruchu) dopravní služby. Dopravní služby se v roce 2011 podílely na celkovém importu ze SRN do ČR 11,1 %.

Graf 4.6: Vývoj struktury importu služeb ze SRN do ČR v letech 2000-2011 (v %)

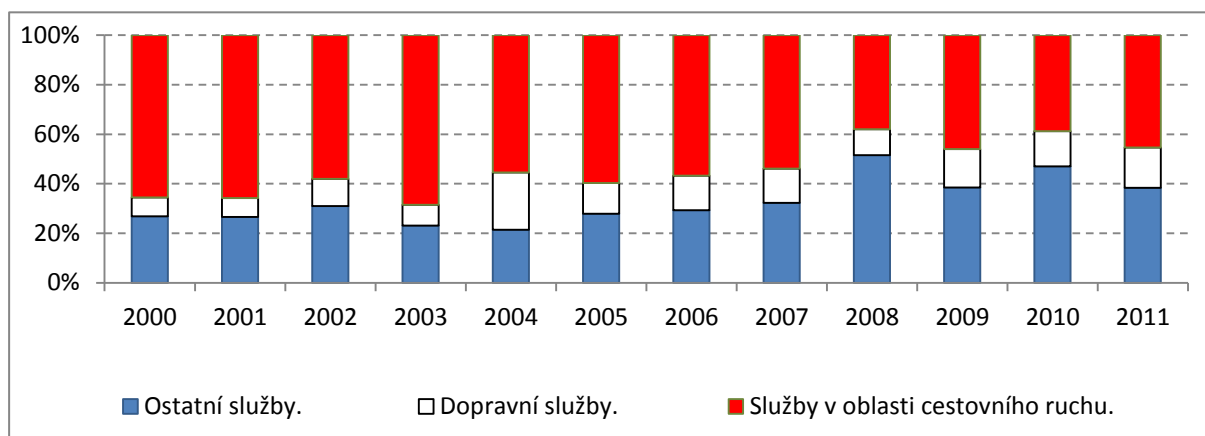

Zdroj: OECD, 2013, grafická úprava vlastní.

³⁵ Z hodnoty 20,1 mld. Kč v roce 2002 vzrostla hodnota bilance služeb na 31,1 mld. Kč v roce 2003.

Ve struktuře exportu služeb z ČR do SRN dominovaly v letech 2000-2007, 2009 a 2011 služby v oblasti cestovního ruchu. V letech 2008 a 2010 byly nejdůležitější skupinou ostatní služby. Dopravní služby byly v letech 2000-2011 (mimo rok 2004, kdy se staly druhou nejvýznamnější skupinou vyvážených služeb z ČR do SRN) nejméně objemnou skupinou ve struktuře exportu služeb z ČR do SRN. Struktura exportu služeb z ČR do SRN byla v roce 2011 následující. Služby v oblasti cestovního ruchu se na tomto exportu služeb podílely 45,4 %, ostatní služby 38,4 % a dopravní služby 16,2 %.

Graf 4.7: Vývoj struktury exportu služeb z ČR do SRN v letech 2000-2011 (v %)

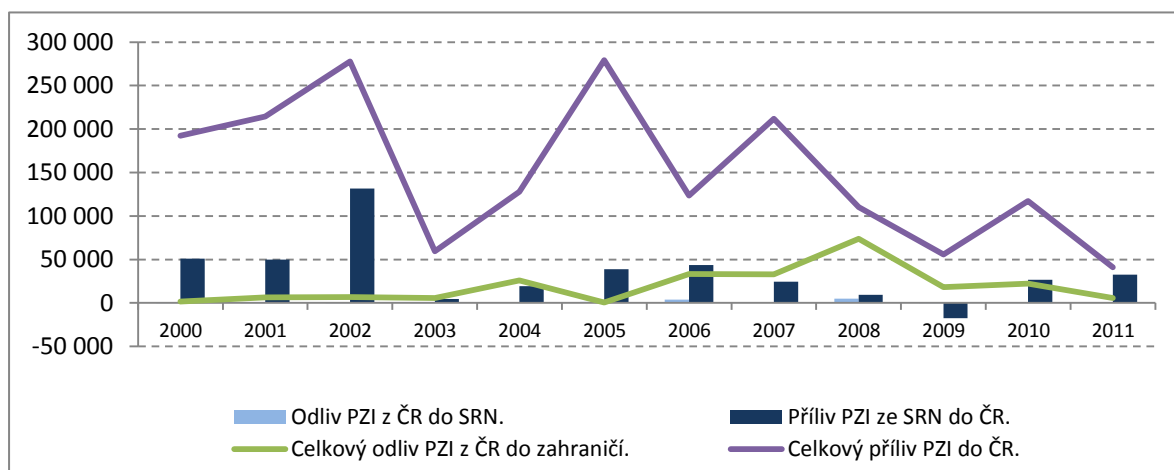

Zdroj: OECD, 2013, grafická úprava vlastní.

4.3 Příliv a odliv přímých zahraničních investic mezi ČR a SRN

Příliv PZI z Německa je pro malou českou ekonomiku velmi důležitý. Tuto důležitost přílivu PZI z Německa zobrazuje graf 4.8, ve kterém je zaznamenán vývoj celkového přílivu/odlivu PZI v ČR a vývoj přílivu/odlivu PZI mezi ČR a SRN. Největší význam přílivu PZI ze SRN do ČR byl zaznamenán v roce 2002, kdy dosáhla hodnota přílivu PZI ze SRN 131,4 mil. Kč. Tento objem přílivu PZI představoval pro ČR téměř polovinu celkového přílivu PZI do ČR v roce 2002. Důvodem přílivu PZI byl nákup státního podílu ve společnosti Transgas německou energetickou skupinou RWE v hodnotě 4,1 mld. EUR počátkem roku 2002.

Graf 4.8: Vývoj přílivu/odlivu PZI na území ČR v letech 2000-2011 (v mil. Kč)

Zdroj: ČNB, 2013, grafická úprava vlastní.

Mezi další významné německé investory patří Volkswagen ve Škodě Mladá Boleslav, E.ON, AEG, Siemens, Bosh, Linde, T-Mobile, Continental aj. Dle portálu BusinessInfo.cz (2013), se počet německých podniků v ČR odhaduje na 3 500 až 4 000.

Mezi nejvýznamnější investice z ČR do SRN patří investice Agrofert Holdingu SKW Stickstoffwerke Piesteritz GmbH a investice EP Energy, a.s. do důlní společnosti Mitteldeutsche Braunkohlengesellschaft mbH (MIBRAG).

4.4 Shrnutí

V České republice i ve Spolkové republice Německo je zahraniční obchod zabezpečován prostřednictvím státních i nestátních institucí, které mají za úkol podporovat zahraniční obchod země. Nejdůležitější státní institucí v oblasti zahraničního obchodu je v České republice i ve Spolkové republice Německo příslušné ministerstvo, tedy Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a Spolkové ministerstvo hospodářství a technologie (Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie). Obě tyto ministerstva podporují zahraniční obchod prostřednictvím vzniklých organizací. V případě České republiky patří mezi organizace zaměřující se na zahraniční obchod země, resp. podporu exportu, Agentura CzechTrade, Česká exportní banka a Exportní garanční a pojišťovací společnost. V oblasti německého zahraničního obchodu jsou těmito organizacemi Germany Trade & Invest, Německé zahraniční hospodářské komory (Deutsche Aussenhandelskammern), Průmyslové a obchodní komory (Industrie- und Handelskammern) a Sněm německých průmyslových a obchodních komor (Deutscher Industrie- und Handelskammertag). Ve Spolkové republice Německo byl také vytvořen Spolkový portál pro zahraniční obchod, který je zaměřen na pomoc exportérům při vstupu na zahraniční trhy, především na trh německý.

Spolková republika Německo je, jak bylo již několikrát zmíněno, nejdůležitějším obchodním partnerem České republiky. Tento vztah není dán pouze geografickou polohou těchto dvou států, ale také důležitostí Spolkové republiky Německo jakožto „exportní lokomotivy“ Evropy. Německo má, jako hlavní obchodní partner České republiky, velký význam ve vývoji českého zahraničního obchodu. Obchodní partnerství mezi těmito ekonomikami má pro český zahraniční obchod pozitivní vliv. A to jak v případě obchodní výměny, tak i v případě vzájemné výměny služeb. V obou těchto oblastech česko-německého zahraničního obchodu bylo totiž v posledních letech dosahováno kladné bilance. Co se týče struktury česko-německého zahraničního obchodu, největšího podílu v exportu/importu zboží dosahovala v letech 2000-2011 komoditní skupina SITC 7 (stroje a dopravní prostředky). V roce 2011 činil podíl této komoditní skupiny na celkovém exportu zboží z ČR do SRN 58,3 %. Na celkovém importu zboží ze SRN do ČR se skupina SITC 7 v roce 2011 podílela 44,1 %. V oblasti importu služeb dosahovaly v roce 2011 největšího podílu na celkovém importu služeb ze SRN do ČR ostatní služby (63,5 %). Nejdůležitějšími exportovanými službami z ČR do SRN byly v roce 2011 služby v oblasti cestovního ruchu (45,4 %) a ostatní služby (38,4 %).

Významnost Německa pro Českou republiku není spatřována pouze v oblasti zahraničního obchodu se zbožím a službami, ale také v oblasti přílivu a odlivu přímých zahraničních investic. Mezi nejdůležitější události spojené s přílivem přímých zahraničních investic z Německa patří nákup státního podílu ve společnosti Transgas německou energetickou skupinou RWE v roce 2002. Tento příliv přímých zahraničních investic představoval v roce 2002 téměř polovinu z objemu přílivu přímých zahraničních investic do ČR.

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat obchodní a investiční vztahy České republiky a Spolkové republiky Německo a zhodnotit vzájemnou obchodní a ekonomickou spolupráci mezi těmito zeměmi.

Česká republika prošla ve svém vývoji nesnadnými obdobími, která měla významný vliv na formování zahraničně obchodních vztahů. Z počátku byla zahraniční politika ČSR, především díky tehdejšímu ministru zahraničních věcí – Edvardu Benešovi, orientována zejména na státy západní Evropy. Poté následovalo období dvou světových válek, ve kterých byla pozornost soustředěna spíše na hospodářskou politiku uvnitř země, nikoli na rozvíjení zahraničně obchodních vztahů. Následující období znamenalo pro československou ekonomiku přechod od tržního hospodářství k hospodářství centrálně plánovanému, což se v oblasti zahraničního obchodu projevilo ve významném snížení zahraničně obchodních vazeb mezi tehdejší Československou republikou a evropskými rozvinutými tržními ekonomikami.

Od roku 1989 procházela česká ekonomika transformací z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní, což představovalo mj. liberalizaci zahraničního obchodu a zavedení směnitelnosti koruny. Tato opatření měla pozitivní vliv na otevřenost české ekonomiky a tím také na navazování a prohlubování zahraničně obchodních vztahů České republiky. Od roku 1993, tedy od roku vzniku samostatné České republiky, se z původní míry otevřenosti české ekonomiky ve výši 54,8 % (měřeno jako podíl exportu zboží a služeb na HDP země) zvýšila až na 79,9 % v roce 2010. Mezi nejdůležitější partnery v oblasti zahraničního obchodu se zbožím, z hlediska exportu, patřilo v tomto období Německo, Slovensko, Rakousko a Polsko. Na prvních příčkách v rámci importu bylo v tomto období Německo, Rusko, Slovensko a na konci sledovaného období také Čína a Polsko. V oblasti exportu služeb je situace obdobná. Nejdůležitějšími partnery ČR bylo v roce 2010 Německo, Slovensko, Velká Británie a Rakousko. Nejvýznamnějšími importními partnery v oblasti služeb bylo v roce 2010 Německo, Slovensko, Rakousko a Francie.

Změna orientace zahraničního obchodu ČR z východních trhů na trhy západní přinesla velké změny v teritoriální struktuře i ve struktuře obchodovaného zboží. S cílem prosadit se na vyspělých průmyslových trzích docházelo k restrukturalizaci průmyslové výroby a nákupu nových technologií. Tyto změny se nejdříve projeví ve zbožové struktuře dovozu a následně i ve vývozu. Největšího podílu na všech dovážených komoditních skupinách v letech 1993-

2010 dosahovala skupina SITC 7 (stroje a dopravní prostředky). Tato komoditní skupina tvořila v roce 2010 43,4 % z celkového objemu dovážených komodit. V oblasti vyvážených komoditních skupin dosahovala v letech 1993-1995 největšího podílu skupina SITC 6 (tržní výrobky). Od roku 1996 do konce sledovaného období (tedy po rok 2010) byla nejvýznamnější zbožovou skupinou skupina SITC 7 (stroje a dopravní prostředky). V roce 2010 se tato komoditní skupina podílela na celkovém importu zboží 54,6 %. Z hlediska struktury exportu a importu služeb tvořily v roce 2010 nejvýznamnější skupinu ostatní služby (např. služby v oblasti stavebnictví, pojišťovací služby, finanční služby aj.).

Příchov přímých zahraničních investic, vypovídají mj. také o zevní ekonomické důvěře v domácí podnikatelské prostředí. Příčiny pro lokalizaci PZI jsou mnohdy odlišné a mění se postupem času. Česká republika je pro zahraniční investory atraktivní zejména díky relativně levné a kvalifikované pracovní síle, stabilnímu ekonomickému i politickému prostředí, výhodné geografické poloze a možnosti prosadit se zároveň na domácím i evropském trhu. Nejdůležitějšími zeměmi z hlediska příchovu PZI do České republiky bylo v letech 1993-2010 Německo, Nizozemsko a Rakousko. Příchovy PZI byly v jednotlivých letech ovlivněny zejména významnými investicemi zahraničních subjektů do odvětví zpracovatelského průmyslu a do odvětví služeb.

Vývoj zahraničně obchodních vztahů Spolkové republiky Německo nebyl poznamenán historickým vývojem německého státu tak významně, jako to bylo v případě českého státu. Německo bylo totiž v průběhu celého historického vývoje velmi významným aktérem na evropském trhu, a tedy i důležitým obchodním partnerem pro ostatní evropské země. Tuto skutečnost potvrzuje míra otevřenosti německé ekonomiky, která dosahovala v roce 1995 27 % (měřeno jako podíl exportu zboží a služeb na HDP země), což je pro takto velkou ekonomiku téměř ojedinělé (např. Japonsko, tedy velikostně srovnatelná ekonomika, dosahovala v tomto roce při stejné metodice výpočtu 9% míry otevřenosti). I přes vysokou míru otevřenosti v roce 1991 se tento ukazatel v průběhu času stále zvyšuje. V roce 2010 totiž míra otevřenosti německé ekonomiky činila 45,6 % (měřeno jako podíl exportu zboží a služeb na HDP země). Z hlediska teritoriální struktury zahraničního obchodu SRN byly ve sledovaném období (tedy v letech 1991–2010) nejdůležitějšími obchodními partnery v oblasti exportu zboží Francie, USA, Velká Británie a Nizozemsko. Nejvýznamnějšími obchodními partnery SRN v oblasti dovozu zboží byla v tomto období Francie, následovalo Nizozemsko a USA. V roce 2010 vystřídala Francii v postu nejvýznamnější země z hlediska dovozu Čína.

V oblasti exportu služeb byly v roce 2010 hlavním zahraničním partnerem USA, Velká Británie a Švýcarsko. Nejdůležitějším obchodním partnerem z hlediska importu služeb byly v tomto roce 2010 USA, Velká Británie a Francie.

V rámci komoditní struktury zahraničního obchodu SRN je, stejně jako v komoditní struktuře zahraničního obchodu České republiky, hlavní komoditní skupinou skupina SITC 7 (stroje a dopravní prostředky), a to jak v případě exportu, tak i v případě importu. Podíl této skupiny na celkovém exportu zboží v roce 2010 dosahoval 47,4 % a na celkovém importu se v tomto roce podílel 34,9 %. Ani v oblasti struktury zahraničního obchodu se službami, se situace SRN oproti České republice příliš neliší. I ve struktuře exportu i importu služeb v roce 2010 byly hlavní skupinou ostatní služby. Na celkovém importu služeb se v tomto roce podílely 47 % a na celkovém exportu 63 %.

SRN není příliš vyhledávaným teritoriem zahraničních investorů, a to i přesto, že je to země s velmi rozsáhlou a kvalitní průmyslovou základnou. Důvodem nezájmu z pohledu zahraničních investorů je především daňový a sociální systém, který přináší podnikatelským subjektům značné zatížení. Z tohoto důvodu je SRN ekonomikou, která se vyznačuje vyššími hodnotami odlivu PZI než hodnotami přílivu PZI. Přední pozici v pořadí nejvýznamnějších států pro odliv PZI ze SRN zaujímala v roce 2010 Čína, poté Česká republika, Polsko, Maďarsko a Rusko.

Významnost SRN je pro ČR velmi vysoká. Tato významnost není definována pouze geografickou polohou těchto dvou států, ale především obchodními vazbami mezi těmito státy. Německo je totiž nejdůležitějším obchodním partnerem ČR jak na straně importu zboží a služeb, tak i na straně exportu zboží a služeb. V obou oblastech česko-německého zahraničního obchodu je přitom dosahováno dlouhodobě kladné bilance (hodnoty vývozu zboží a služeb z ČR do SRN jsou vyšší než hodnoty dovozu zboží a služeb ze SRN do ČR). Nejdůležitější komoditní skupinou exportu zboží z ČR do SRN byla v letech 2000-2011 skupina SITC 7 (stroje a dopravní prostředky). Tato komoditní skupina tvořila v roce 2011 58,3 % z celkového exportu zboží z ČR do SRN. V rámci importu zboží ze SRN do ČR byla nejvýznamnější komoditní skupinou rovněž skupina SITC 7. V roce 2011 se podílela na celkovém importu zboží ze SRN do ČR 44,1 %. Hlavní skupinou ve struktuře importu služeb ze SRN do ČR byly v letech 2000-2011 ostatní služby. Ty se na importu služeb v roce 2011 podílely 63,5 %. Nejvýznamnějšími skupinami ve struktuře exportu služeb byly v roce 2011 služby v oblasti cestovního ruchu (45,4 %) a ostatní služby (38,4 %).

Významnost Německa pro Českou republiku není spatřována pouze v oblasti zahraničního obchodu se zbožím a službami, ale také v oblasti přílivu a odlivu přímých zahraničních investic. V roce 2002 byl největší příliv PZI z Německa do ČR realizován nákupem státního podílu ve společnosti Transgas německou energetickou skupinou RWE.

Vzhledem k rostoucím hodnotám exportu i importu zboží a služeb mezi ČR a SRN v průběhu sledovaného období (export zboží a služeb z ČR do SRN dosahoval v roce 2000 hodnoty 513 mld. Kč a v roce 2011 1026 mld. Kč, import zboží a služeb ze SRN do ČR vzrostl z původních 429 mld. Kč v roce 2000 na 757 mld. Kč v roce 2011), lze predikovat pozitivní vývoj těchto ukazatelů i v letech následujících. S ohledem na tento budoucí vývoj bude i nadále docházet k zintenzivňování vztahů mezi ČR a SRN, což se projeví v udržení pozice SRN, jakožto hlavního obchodního partnera ČR zejména v oblasti exportu ČR. V teritoriální struktuře importu ČR je prvenství SRN ohroženo především rostoucím vlivem Číny, která byla v roce 2011, dle statistik WTO, druhým největším exportérem na světě.

S ohledem na to, že v ČR operuje velké množství německých podniků, je velmi důležitá také role ekonomické diplomacie, která by měla mít za jednoznačný cíl zvyšování přidané hodnoty a přechod z low-tech výroby na výrobu hi-tech. Tento přechod zabezpečí nejen zvyšování platební bilance, ale také její udržitelnost. Významnou míru v tomto přechodu bude hrát i pozice českých subdodavatelů v tzv. hodnotovém řetězci.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

CAMERON, Rondo. *Stručné ekonomické dějiny světa*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1996. 475 s. ISBN 80-85865-21-1.

FALTUS, Josef a Václav PRŮCHA. *Všeobecné hospodářské dějiny 19. a 20. století*. 2. vyd. Praha: VŠE, 1996. 195 s. ISBN 80-7079-674-X.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: Historie a současnost (1945-2008)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 227s. ISBN 978-80-7400-128-4.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Hospodářská politika vybraných zemí*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita, 2006. 103 s. ISBN 80-248-1188-X.

FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: Od roku 1918 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 304 s. ISBN 978-80-247-3104-9.

HOŠKOVÁ, Adela. *Vplyv priamych zahraničných investícií na ekonomiku Slovenska*. Bratislava: Národná banka Slovenska, Inštitút menových a finančných štúdií, 2001.

JIRGES, Tibor a Božena PLCHOVÁ. *Zahraniční obchod a národní hospodářství České republiky*. Praha: VŠE, 1993. 116 s. ISBN 80-7079-867-X.

KLAUS, Václav a kolektiv. *Ekonomika, právo a politika*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. 151 s. ISBN 80-902795-2-X.

LACINA, Lubor. *Makroekonomie otevřené ekonomiky*. 1. vyd. Brno: Mendlova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2001. 115 s. ISBN 80-7157-488-0.

LEGLER, Harald a kolektiv. *Germany's Technological Performance*. Heidelberg: Springer, 2000. 191 s. ISBN 3-7908-1281-1.

MADDISON, Angus. *Dynamic forces in capitalist development: a long-run comparative view*. 2. vyd. New York: Oxford University Press, 1991. 333 s. ISBN 0-19-828398-9.

MACH, Miloš. *Makroekonomie II: Pro magisterské (inženýrské) studium I. a 2. část*. 3. vyd. Slaný: Melandruim, 2001. 367 s. ISBN 80-86175-18-9.

MESÁROŠ, Oldřich. *Hlavní vývojové tendence vývozu a dovozu zboží ve vybraných transformujících se zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002. 31 s. ISBN 80-245-0441-3.

PLCHOVÁ, Božena a kolektiv. *Zahraniční ekonomické vztahy ČR*. 3. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 154 s. ISBN 978-80-245-1285-3.

SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Praha: Profess Consulting s.r.o., 2007. 488 s. ISBN 80-72-59-050-2.

SOJKA, Milan. *Česká ekonomika v evropských integračních procesech: vybrané problémy*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2009. 291 s. ISBN 978-80-7239-234-6.

SOUKUP, Jindřich a kolektiv. *Makroekonomie: Moderní přístup*. Praha: Management Press, 2007. 513 s. ISBN 978-80-7261-174-4.

SRHOLEC, Martin. *Přímé zahraniční investice v České republice: Teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. Praha: Linde, 2004. 171s. ISBN 80-86131-52-1.

TKOTZ, Alexander. *Die Bedeutung der Industrie in der Dienstleistungsökonomie*. 1. vyd. München: Grin Verlag, 2006. 52 s. ISBN 978-3-638-83566-4.

WEHLER, Hans-Ulrich. *Notizen zur deutschen Geschichte*. 1. vyd. München: C. H. Beck, 2007. 294 s. ISBN 978-3-406-54770-6.

ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7380-184-7.

Článek v odborném časopise (periodiku) nebo ve sborníku z konference

PAVELKA, Tomáš. John Maynard Keynes: válečné reparace a transferový problém. *Politická ekonomie*. 2000, roč. XLVIII, č. 6., s. 845-855. ISSN 0032-3233.

Elektronické dokumenty a ostatní

BUNDESMINISTERIUMS FÜR WIRTSCHAFT UND TECHNOLOGIE. *BMWi: Investieren im Ausland* [online]. BMWi. [25. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Aussenwirtschaft/investieren-in-deutschland,did=194056.htm>

BUNDESMINISTERIUMS FÜR WIRTSCHAFT UND TECHNOLOGIE. *BMWi: Investieren in Deutschland* [online]. BMWi. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Aussenwirtschaft/investieren-in-deutschland.html>

BUSINESSINFO.CZ. *Německo*. [online]. 2013. [28. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/nemecko.html>

BUSINESSINFO.CZ. *Institucionální podpora exportu v Německu* [online]. 2013. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/institucionalni-podpora-exportu-v-nemecku-29951.html>

BUSINESSINFO.CZ. *Německo: Obchodní a ekonomické spolupráce s ČR* [online]. 2013. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19047.html>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *CIA: The World Factbook: United States* [online]. CIA. [28. 3. 2013]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

ČESKÁ AGENTURA NA PODPORU OBCHODU. *CZECHTRADE: O CzechTrade* [online]. ČEB. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/>

ČESKÁ EXPORTNÍ BANKA. *ČEB: O nás* [online]. ČEB. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.ceb.cz/content/view/92/35/>

ČESKÁ KAPITÁLOVÁ INFORMAČNÍ AGENTURA. *ČEKIA: Největšími zahraničními vlastníky v českých firmách jsou Nizozemci, Němci a Rakušané* [online]. ČEKIA. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.cekia.cz/cz/archiv-tiskovych-zprav/61-tz100316>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: *Běžný účet platební bilance ČR v teritoriálním členění* [online]. ČNB. [30. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/bezny_ucet_pb_tc/

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: *Databáze zahraničního obchodu* [online]. ČNB. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: *Přímé zahraniční investice* [online]. ČNB. [10. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přímé zahraniční investice. [online]. ČNB [10. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2009_CZ.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: *Statistika platební bilance* [online]. ČNB. [10. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Databáze zahraničního obchodu* [online]. CZSO. [18. 3. 2013]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Vývoj hrubého domácího produktu v ČR* [online]. CZSO. [18. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/cr_od_roku_1989_hdp

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Zahraniční obchod České republiky* [online]. CZSO. [18. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0601.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Zahraniční obchod se zbožím* [online]. CZSO. [18. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zahranicni_obchod_se_zbozim_ekon

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Zahraniční obchod České republiky – hledisko teritoriální* [online]. CZSO. [18. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0602.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Zahraniční obchod České republiky podle tříd mezinárodní klasifikace SITC* [online]. CZSO. [18. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0603.pdf

DAS AUßENWIRTSCHAFTSPORTAL. *iXPOS: Aufgaben und Ziele* [online]. iXPOS. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.ixpos.de/IXPOS/Navigation/DE/Meta/ueber-ixpos.html>

DEUTSCHE BUNDESBANK. *Bestandserhebung über Direktinvestitionen* [online]. Deutsche Bundesbank. [25. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Statistische_Sonderveroeffentlichungen/Statso_10/statso_10_bestandserhebung_ueber_direktinvestitionen.pdf?__blob=publicationFile

DEUTSCHE BUNDESBANK. *Direktinvestitionen It. Zahlungsbilanzstatistik* [online]. Deutsche Bundesbank. [22. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Statistiken/Aussenwirtschaft/Direktinvestitionen/stat_direktinvestitionen.pdf?__blob=publicationFile

DEUTSCHE BUNDESBANK. *Makroökonomische Zeitreihen* [online]. Deutsche Bundesbank. [25. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.bundesbank.de/Navigation/DE/Statistiken/Zeitreihen_Datenbanken/Makrooekonomische_Zeitreihen/makrooekonomische_zeitreihen_node.html

EUROSTAT. *Odliv přímých zahraničních investic* [online]. EUROSTAT. [10. 4. 2012]. Dostupné z: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:FDI_outward_flows,_2009_to_2011_average_\(1\)_\(%25_of_extra_EU-27_outward_flows\).png&filetimestamp=20120719120318](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:FDI_outward_flows,_2009_to_2011_average_(1)_(%25_of_extra_EU-27_outward_flows).png&filetimestamp=20120719120318)

EXPORTNÍ GARANČNÍ A POJIŠŤOVACÍ SPOLEČNOST. *EGAP: O společnosti* [online]. EGAP. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.egap.cz/o-spolecnosti/index.php>

GERMANY TRADE & INVEST. *GTAI: Unternehmensprofil* [online]. GTAI. [30. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/DE/Meta/ueber-uns.html>

HEMBERA, Pavel. *Otevřenost ekonomiky a vývojové tendence zahraničního obchodu ČR na přelomu století*. Brno, 2005. 80 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Katedra ekonomie.

MATHESOVÁ, Martina. *Vývoj obchodních vztahů ČR a SRN*. Brno, 2008. 85 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Katedra regionální ekonomie a správy.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *MPO: Analýza struktury exportu služeb* [online]. MPO. [20. 3. 2013]. Dostupné z: download.mpo.cz/get/34464/40014/474157/priloha001.pdf

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *OECD: Statistics on International Trade in Services 2003* [online]. OECD. [20. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/trade/oecd-statistics-on-international-trade-in-services-2003_sits-2003-en-fr

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *OECD: Statistics on International Trade in Services 2007* [online]. OECD. [20. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/trade/oecd-statistics-on-international-trade-in-services-2007-volume-i-detailed-tables-by-service-category_sits_vol_1-2007-en-fr

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *OECD: Statistics on International Trade in Services 2012* [online]. OECD. [20. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/trade/oecd-statistics-on-international-trade-in-services/volume-2012/issue-2_sits-v2012-2-en

STATISTISCHES BUNDESAMT. *Außenhandel* [online]. DESTATIS. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/Aussenhandel/Aussenhandel.html>

STATISTISCHES BUNDESAMT. *Handelspartner* [online]. DESTATIS. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/Aussenhandel/Handelspartner/Aktuell.html>

STATISTISCHES BUNDESAMT. *Gesamtentwicklung* [online]. DESTATIS. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/Aussenhandel/Gesamtentwicklung/Gesamtentwicklung.html>

STATISTISCHES BUNDESAMT. *Handelswaren* [online]. DESTATIS. [25. 3. 2013].
Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/Aussenhandel/Handelswaren/Handelswaren.html>

STATISTA.COM. *Entwicklung der Staatsverschuldung von Deutschland von 1950 bis 2012* [online]. STATISTA. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/154798/umfrage/deutsche-staatsverschuldung-seit-2003/>

STATISTA.COM. *Rangfolge der wichtigsten Handelspartner Deutschlands nach Wert der Exporte im Jahr 2012* [online]. STATISTA. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/2876/umfrage/rangfolge-der-wichtigsten-handelspartner-deutschlands-nach-wert-der-exporte/>

THE WORLD BANK. *WB: Export of goods and services* [online]. WB. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>

THE WORLD BANK. *WB: Foreign direct investment* [online]. WB. [25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS>

WORLD TRADE ORGANIZATION. *WTO: International Trade Statistics 2012* [online]. WTO. [20. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2012_e/its2012_e.pdf

Seznam zkratek

AHK	Deutsche Aussenhandelskammern
CIA	Central Intelligence Agency
CPE	Centrálně plánované ekonomiky
ČR	Česká republika
ČNB	Česká národní banka
ČEB	Česká exportní banka
ČEKIA	Česká kapitálová informační agentura
ČSFR	Československá federativní republika
ČSR	Československá republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DESTATIS	Statistisches Bundesamt
DIHK	Deutscher Industrie- und Handelskammertag
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	European Union
GTAI	Germany Trade & Invest
HDP	Hrubý domácí produkt
IHK	Industrie- und Handelskammer
iXPOS	Das Außenwirtschaftsportal
MMF	Mezinárodní měnový fond
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
NDR	Německá demokratická republika
NSDAP	Národně socialistická německá dělnická strana
NSR	Německá spolková republika
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OEEC	Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci
PZI	Přímé zahraniční investice
RTE	Rozvinuté tržní ekonomiky
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SITC	Standard International Trade Classification
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UK	United Kingdom

USA	United States of America
WB	World Bank
WTO	World Trade Organization

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě 10. 5. 2013

.....
Kateřina Středulová

Seznam příloh

Příloha č. 1: Charakteristika základních ukazatelů míry otevřenosti české ekonomiky a bilance zahraničního obchodu v letech 1993-2010 – hledisko zboží

Příloha č. 2: Vývoj obchodu s vybranými zeměmi v letech 1995-2010 (v mil. Kč)

Příloha č. 3: Vývoj komoditní struktury importu ČR v letech 1993-2010

Příloha č. 4: Vývoj komoditní struktury exportu ČR v letech 1993-2010

Příloha č. 5: Charakteristika základních ukazatelů míry otevřenosti německé ekonomiky a bilance zahraničního obchodu v letech 1991-2010 – hledisko zboží

Příloha č. 6: Charakteristika základních ukazatelů míry otevřenosti německé ekonomiky a bilance zahraničního obchodu v letech 1991-2010 – hledisko služeb

Příloha č. 7: Vývoj komoditní struktury importu SRN v letech 1993-2010

Příloha č. 8: Vývoj komoditní struktury exportu SRN v letech 1993-2010

Příloha č. 9: Vývoj komoditní struktury importu ze SRN do ČR v letech 2000-2011

Příloha č. 10: Vývoj komoditní struktury exportu z ČR do SRN v letech 2000-2011